Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 28 июнь, 1975 шу. • № 77 (5148). • Мах 2 кап.

Дукха ха йоаццаш РСФСР а Нохч-ГІалгІай АССР а Лакхехьарча Советашка, къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хиннача хоржамаша дог ташадеш хьахьекхар коммунистийн парте боацарийн блок чІоагІа хилар, советски халкъ Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета гонахьа айхха кхотаденна хилар, коммунизм хьалъеча керда йоккхий коталонаш яха советски нах кийча хилар.

Берригача мехка санна, вай республике а хоржамий кампани чакхъяьлар наьха политически къахьегамеи хьинар чІоаггІа айденнача, КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяра а парте аргІанарча съезда баха ма-боаггІара накъабахара а цар шерра ях йоаржаяьча хьале.

Хоржамаша цІаькха а хьахьекхар городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхой лакха политически хьинар, цар граждански сакхетам. Масала, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттабаьча кандидаташта тІехьа кхаж тессаб 567502 харжархочо, а 99,77 процент бараша. Вешта аьлча, ерригача хоржамий округашка хоржаш хиннача кандидаташта тІехьа кхаж тессаб берригаш а хІана бац аьннача харжархоша, хІаьта уж депутаталла а хержаб.

БАЛХА ТІА АЬТТУВ БАЛБА ШУН, ДЕПУТАТАШ

Дерригa Іаьдал къахьегача наьха кара дола социалистически демократи дунен тІа эггара толамагІа хилар ше мадарра хьагойт вай республика Лакхехьарча Совета составо. Цунна юкъе ба 40,6 процент болхлой, 13,8 процент колхозхой, 44,4 процент кхалнах. Цу тайпара хьал да къахьегамхой депутатий районни, городской, юртий, поселкови Советашка хиннача хоржамашка а.

Чакхдаьннача хоржамаша итог йир дІадахача дий шера Советаша баьча балха. Массаза санна из лог гІоздоаккхаш а дика а я. Цо хьахьекхар парте XXIV съездо белгалъяь йоккха программа кхоачашъеча паччахьалкхен Іаьдала органаша хьинаре дакъа лаьцалга.

Коммунистически парте XXV съезда берригa а мохк санна вай республика керда толамаш даьха накъаяхха кийчлуча хІана шоай болх дІабодабу керда вІашагІъехкача паччахьалкхен Іаьдала органаша. Цу гІулакхо Іалаьмате бехктокхаме декхараш оттаду Советашта хьалхашка. Уж кхоачашдара никъ болча тайпара хьахьекхар Москван Баумански хоржамий округа харжархошта хьалхашка ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Леонид Ильич Брежнева.

Советий болх, нов. Л. И. Брежнева белгал ма-даккхара, гражданий общественно - политически хьинара лоархІамегІйола цхьа форма я вайнига. Вай вахара массе а доакъошка тІа-тІа лакхлуш латт Советий лоархІам. Парте массаза а йоакхо яьй, хІанз а ю цар болх тоабара, цар сий лакхагІа айлра. Цунна тІадерзадаь дар укх тІеххьарча шерашка тІаийца хинна дуккха соцамаши законаши. Цар шерйир Іаьдала органий торонаш, лакхбир бехктокхам, социалистически демократи дІахо дегІайоалаяран кІоаргъяран новкъостад дир.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета, къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка депутаталла харжа оттабаьча кандидаташта тІехьа цхьа барт болаш кхаж тессача вай республика къахьегамхоша лакха мах бир шоай толамагІболча къонгаштен мехкараштен карагІдувлача дикача гІулакхий, паччахьалкхен гІулакхаш къестаде цар вІаштІехьдаргхиларах тешам белар. Цу тайпара Іалаьмате йоккхий бокъонаш енначарна юкъе ба тайп-тайпара профессеш йола, тайп-тайпара ха йола, тайп-тайпарча къамех бола нах. Цхьабакъда цар массане дог-уйла цаІ я — халкъа тешаме гІулакх делга, депутата сий а цІи а лакха лоаттаелга.

«Совета депутат хилар, — аьннад новкъост Леонид Ильич Брежнева, — из сий дола, бакъда цунца цхьана геттара бехктокхаме, чоалхане болх ба. Депутат вайнига Іаьдала органашка ший хоржамий округерча къахьегамхой хьашташ уггаре а бІарчча хьайшача советски халкъа хьашташа моттигехкара парте политика чакхъяхара йоакхо еш вола, моттигашка паччахьалкхен хьашташ уттадеш вола викал а ва».

Уж дуккхача тайпара а бехктокхаме а декхараш кхоачашдара мел эшар долаш ба халкъо хержараш. Цар бехктокхам чІоагІ а беш йоккхий бокъонаш а лу депутатски статусо. Къаьстта доккхий декхараш тІадувш коммунисташта-депутаташта. Нов. Л. И. Брежнева ма-аллара «...массаза а коммуниста тІалат вай юкъарча гІулакха хьалхара боккха бехктокхам. Из бехктокхам коммуниста-депутата... шолхонпа хул». Цудухьа Советий болх тоабара цар хьокхам Іалаьмате боккха лоархІам болаш ба.

Шоай хоржамашта дика накъаяхкар Советаш. ХІанз, организацеш ха йолча хана а цхьанна участке лаьгІдаийта йиш яц цар шоай балха хьинар. Цудухьа чІоагІа дика хургдар цул хьалха хержа хиннача Советаша баь болх, цар дІадоладаь гІулакхаш депутаташта долча тайпара дІадовзийтача. Цу торо хулийтаргья юххьанца денз керттерча декхарашта, сихагІа де дезачун цар теркам тІабахийта, харжархоша тийнна наказаш кхоачашделга дикагІа вІаштІехьдаккха.

ХІанз хержача Советий депутаташта юкъе къаьстта дукха ба кагирхой а эггара хьалха хержа нах а. Уж ше вар низ па кхобеш болх бе кийча ва. Цхьабакъда цар массане а дика кхетадац шоай декхараш мишта кхоачашде деза. Цудухьа депутаташа дешаргдола гІулакх вІаштІехьдаккха деза исполкомаша, опыт йола советски болхлой, юристаш юкъе а озаш. Из болх беча шерра пайда эца беза беседех, лекцех, семинарех.

Советий низ сенах латт аьлча, из латт нахаца айхха бувзамаш хиларах. Опыто хьахьекхад, харжархой йоккхача активах коггІортилга еча моттигашка Советаша дуккха а дикагІа болх белга. ХІаьта Іаьдала органа балха юкъе дакъа лоаццаш бола харжархой паччахьалкхенна доал деча дукхагІа юкъеувз. Цудухьа кхетамца пайда эца а кхы шеръе а еза хьалха хержа хиннача Советаша вІашагІъеллача активах.

Бе безаш дукха болх болаш, кхоачашде дезаш дукха гІулакхаш долаш ва хІара депутат. ИйслагІча пятилетка чакхйоалача шера а парте XXV съезда накъадахара а шоашта хьалхешка латта сийлен декхараш кхоашдара халкъо хержача толамагІа болча къонгашен мехкарашен низ ца кхобеш къахьегархиларах шеко яц.

ЯЛХАЗЛАГІА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ХЬАЛХАРА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРАХ

ЯлхазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси хьаелл 1975 шера 1 июле Іуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара ЦІагІа.

Депутаташ дІаязбу 1975 шера 30 июне Іуйрийна 9 сахьат даьлча денз сайрийна 8 сахьат даллалца Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме (Комсомольски улица 112, 4-гІа этаж, №№ 104, 105 йола цІеноош). 1975 шера 1 июле Іуйрийна 8 сахьат даьлча денз политически дешара ЦІагІа.

КПСС XXV СЪЕЗДА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТА ТОЛАМ

Республика промышленни предприятей коллективаша ханал хьалха — 26 июне кхоачашъяьй промышленни продукцена реализаци яреи дукхагІйола лоархІаме изделеш арахецареи 1975 шера хьалхарча ах шера план.

Июнь бутт бовлехьа планал совгІа арахецаргья миллионаш сомий маьха товарни продукци, цу даькъе дукха мехкдаьтта, газ, электроэнерги, мехкдаьтта сийрда продукташ, мехкдаьтте химе продукци, машинаш, прибораши аппараташи, хьу, ардакх, фанера, тІехьнахьеи чухьнахьеи дувхаду пазата барзкъаш, швейни изделеш, кога гІирс, кхачан продукташ, халкъа эша товараш.

Социалистически яхье хьалха латт пятилетка тІеххьарча шера йоккхий встречни планаш тІаийцача предприятей коллективаш: «Октябрьнефть» мехкдаьттеи гази йоахача управлене, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически комбината, Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода. Производственно-товарни конторе, Грозненски газ чакхйоахача завода, «Электроприбор», «Трансмаш» заводий, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода, Гудермесски медицински инструментий завода, Грозненски ацетонови завода, Назрановски трикотажни фабрика, швейни производственни объединене, кхыча предприятей коллективаш.

Цар а кхыча а предприятеша дикка лакхъяьй къахьегама овсарлеи производства экономически эффективности.

КПСС XXV съезда сийна арахеца продукци дукхагІа, дикагІа, общественни производства эффективность лакхъяра даькъе тІаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачешдара, берригa вай мехкара къахьегамхой санна, къахьегама вахте а этта шерра социалистически яхь йоаржаьй республикерча заводий, фабрикий, промыслай коллективаша.

«Назрановский» совхоза Пхьилекъонгий - Юртарча отделене баьцадаараш леладеча бригаде помидорашта, кхыча баьцадаараштa хий дуллаш хІара дийнахьа болх беш догІан хьисапе хий детта ши агрегат я. Цар тІа болх беш ба механизатораш Чибиев Саьлингирийи Эжиев Мувсаи. Цар йоккха балха опыт хиларах тешал ду дукхача хана денз хьаьнала къахьегарах деннача совгІаташа.

Иштта, Чибиев Саьлингирена «За трудовую доблесть» «Юбилейный» медалаш еннай. ХІаьта Эжиев Мувсайна — кхоалагІча степена Къахьегама Сийлен орден.

Сменни норма 3,5 гектар йолаш дийнахьа ялх гектара тІа хий тоха кхоаву царех хІаравар.

Хий дуллилга вІаштІехьдаккхара Саьлингирийнеи Мувсанеи доккха новкъостал ду. хІанз школе аххана каникулаш йолаш совхоза кхашка болх бе лаьрхІача дешархоша Ведзижевгіар Борисеи Ахьмадеи.

Х. МАГОМЕТОВ.

СУРТА ТІА: Чибиев Саьлингирийи Эжиев Мувсаи помидорашта хий тохаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ГЕКТАРА ТІАРА—25 ЦЕНТНЕР

Паччахьалкхенга ялат доххкара социалистически декхар тІеххкхоачаш а деш КПСС XXV съезда толамца накъабахара ерригa шоай торонаш оарцагІъяьха къахьегаш ба укх деношка ялат чуэцача Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза кхаш леладераш. механизатораш.

Ийс комбайн я совхозе гураххьа ялата йийна культураш чуэцаш. Хьувкъам сихеи цІенеи чуэцар духьа шоайла шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба комбайнераш. Яхьа итог хІара дийнахьа ю. ХІанз хьалха балха йоккха опыт йола комбайнер Юшаев Мовлад ва. Сменни норма 15 гектар йолаш хІара дийнахьа 23—25 гектара тІара мукх чуэц цо.

Юшаева санна балха нормаш тІеххкхоачашъеш хьинаре къахьег комбайнераша коммуниста Моллаев Башира, Асхабов Оалхазура, Бекбулатов ТІуре.

Боахаме гураххьа дІабийна хиннача 1020 гектар мукхах 500 гектара тІа бар хІанзле хьекха бзьнйаб. Цунах цхьа дакъа аьрдаб.

Кхебаь хьувкъам дог гІоздоаккхаш ба. ХІара гектара тІара 25 центнер мукх чубахь, план 21 центнер йолаш.

Дика хьийкъай горох а. Из культура а чуэца йолаяьй.

Гураххьа ялата йийна ерригa культураш итт дийнахьа чуийца яха дош деннад совхоза механизатораша.

ХЬАЖКІАШТА—ДИКА ГІУЛАКХ

Пятилетка чакхйоалача шера доккхий декхараш латт Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза ялаташ кхедераштa хьалхашка ХІара гектара тІара 35 центнер фуалъяьха хьажкІаши 270 центнер гІадамаши чуда лаьрхІад цар.

Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза кхаш леладерий тІахьехам хьал а лоацаш шоай торонаш таххкачул тІехьагІа хІара гектара тІара 40 центнер яккха лаьрхІад звеньяша.

Дика кийчдаьча лаьтта дІайийна хьажкІаш бІарг белабеш хьахиннай.

Кхыча звеньяйл хьалха дерригa балхаш даь яьннай Ганлоев Імрана кулгаду коллектив.

С. МАДАГОВ.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Нохч - ГІалгІай транспортни управленена чулоагІача Грозненски автотранспортни предприяте водителаша халкъа боахама мухьаш дІахьа дахьара хьалхарча ах шера план 21 июне 100,6 процент кхоачаш а еш, планал совгІа цар дІа - хьа дихьад 21,8 эзар тонн мухьаш. Ер бутт бовлехьа планал совгІа дІа-юха дахьа лерхІ 170 эзар тонн халкъа боахама мухьаш, парте аргІанарча съезда сийна тІаийцача социалистически декхарех шера планал совгІа дІа-юха дахьа лерхІаш дараш 200 эзар тонн мара доацача. Маьхах яьча километрий ах шера план 112 процент кхоачашъяьй.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яькхай Ван Виктор Васильевич керте латтача цхьоалагІча автоколонна водителашеи Филь Павел Харитоновича кулгалдеча бригадаи. Цар ялх бетта план 140 процент совгІа кхоачашъяьй.

М. ПЛЮЩ.

***

Вознесенски газобензинови завода болхлоша 24 июне кхоачашъяьй товарни продукци арахецара хьалхарча ах шера план. Ер бутт бовлехьа планал совгІа арахецаргья 450 эзар сома маьхера товарни продукци. Продукци маьхала яккхара ялх бетта план а хІанзлехьа дикка тІехкхоачашъяьй завода коллективо.

Пятилетка тІеххьарча шера къаьстта чІоагІа тоаденнад цун дерригa технико - экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 105 процент кхоачашъяьй. Продукцега дІабода мах лохбарах укх шера паччахьалкхена планал совгІа бІаь эзар гаргга сом пайда баьб.

Заводе хьалха латташ я Прозоров Виктор Ивановича кулгалдеча компрессорне коллективи Рухлин Петр Андреевич керте латтача сепарационни установка болхлойи.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

***

Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода Гавриленко Викторий Елагин Владимира керте латтача установкай коллективаш июла шоллагІча ах бетта календарагІа мехкдаьтта продукци арахецаш я. Иштта дика къахьегаш ба Горбатенко Константин Григорьевича кулгалдеча № 21 — 2 йолча установка технологаш а. Цар ханал ах бутт хьалха кхоачашъяьй товарни продукци арахецара хьалхарча ах шера задани. Ер бутт бовлехьа планал совгІа итташ эзараш сомий маьха продукци арахецаргья цар.

А. БОРЩОВА.

НОВ. А. И. ИВАНОВ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ФИНАНСАЙ МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

нов. **Иванов** Анатолий Иванович Нохч-ГІалгІай АССР финансай министралла хьожаве.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1975 шера 25 июнь.

НОВ. П. Я. ГУРЕЕВ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ФИНАНСАЙ МИНИСТРА ДЕКХАРЕХ МУКЪВАЛИЙТАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

пенсе тІа водаш хиларца дувзаденна нов. **Гуреев** Петр Яковлевич Нохч-ГІалгІай АССР финансай министра декхарех мукъавалийта.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1975 шера 25 июнь.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч - ГІалгІай АССР Конституце 36 статьяга хьежжа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

ЯлхазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета хьалхара сесси 1975 шера 1 июле город Грозне гулъе.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1975 шера 25 июнь.

НОВ. Д. Г. КУЗНЕЦОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Партийни органашка дуккхача шерашка болх барахв ваьча дийнахьа денз шовзткъеи итт шу дизарца дувзаденнеи Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. **Кузнецов** Даниил Григорьевича — КПСС Нохч-ГІалгІай обкома инструктора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1975 шера 25 июнь.

«Салют-4»: наькъа гІулакхаш

Наькъа управлене центр, 25 июнь. (ТАСС). Оттаьча программагІа лел «Салют-4» яхача орбитальни Іилман станце никъ. 24 июне цхьайолча системашка профилактически хьожаш. станце служебнии Іилмани аппаратура нийсъеш хиннав Климук Петаи Севастьянов Виталийи, чакхдаьхача тохкамехи экспериментехи хьахиннараш вІаштІехьа хуоглолаш нийсдаьл. садоІаш хиннаб.

Лаьттан тІехенна тохкамбеш наькхеад 25 июнера балха да, Электромагнитийи излучене спектра тайп - тайпарча зонашка съемка яьй Украина, Поволжья, Казахстана, Средни Азе районаш тІа.

ДІахо а биологически эксперименташ еш я станце тІа. Космонавташа дІаязъю къаьсттача термостаташка чуехка садоахка хІамаш дегІаахара башхалонаш, иаккагІча баьцовгІашпара болх нийсбу, юкъ-юкъе цар сурташ доах.

Новкъостий Климуки Севастьянови дикача хьал тІа ба.

ДІахо а беш ба «Салют-4» яхача орбитальни Іилман станце тІара болх.

КЪОНАЧА ЖА ЛЕЛАДЕРИЙ КХОАЛАГІЧА ЕРРИГСОЮЗНИ СЛЕТЕ ДАКЪА ЛОАЦАРАШКА

Деза новкъостий!

Дег тІара моаршал дайт аз шуга, пятилетка къоначa гвардейцашка — социалистически яхье хьалхалаттарашка, хІаьта шуга гІолла мехкарча берригача жа леладерашка а.

Даьхено баркал олаш белгалдоакх Ленински комсомоло, советски кагирхоша юрта боахама производство дегІайоалаеча, къаьстта а жа, леладар санна долча лоархІамеча даькъе саш лоаца дакъа.

Белгалдоаккхаш хоза хет, укх тІеххьарча шерашка къона кадраш хьайбаш леладерий мугІарашта юкъе ухаш хилар. Парти кхайкаоах, шоай дего къовзбалдоах цу даькъе баькхкаб селхан юкъера школаши профессионально - технически училищаши йистеьхараш. Казахстана, Российски Федераце, Киргизе, Украина дуккхача областашка а жа лелаеча кхыча районашка а вІашагІъехкай механизированни комсомольско - кагирхой бригадаши фермаши. Шоай боккхагІболча новкъостий - наставникийи юрта боахама - специалистийи кулгалца жа леладечун къахьегама ерригa говзал ма-ярра Іомаю кагийча нахеи мехкарашеи, шоай хьинарца, говзалца, къахьегам дукха безарца жа Іуи шира говзал эгайоах, инициатива йолаш, са ца кходеш болх бу, дуккхачар ханал хьалха кхоачашъяьй пятилетка заданеш.

Советски халкъа целине тІехдаьнна доккха къахьегама гІулакх карагІдаьннача, хІаьта хІанз жа 50 миллион устагІага кхоачалеш дебалар духьа къовсам боаржабеш латтача Казахстана лаьттан тІа гулъеннай шун слет. Цудухьа Іалаьмате дика да, из декхар кхоачашдеча, целина карзерзаеча а санна, комсомольцашеи кагирхошеи хьинаре дакъа лоацаш хилар.

Шеко яц, ставропольски, семипалатински, марийски, киргизски жа леладерий опытах творчески пайда а эцаш, оаш, фермашкарча дерригача къахьегамхоща, жаи гаьзарийи дебадара, цар продуктивность лакхъяра, доакъарий база чІоагІъяоеи прогрессивни технологи юкъехкхаьоеи даькъа дІахо интенсификаци яра декхараш кхоачашдеча керда доккхий толамаш доахаргхилараx.

Дог тийша ва со, къоначa жа леладераша, юрташкарча берригача комсомольцашеи кагирхошеи юртбоахама производства дерригa доакъош дІахо дегІадоаладар духьа кхы а доккхагІча хьинарца къовсам лоаттабергболгах, стахановски, коммунистически хьисапе къахьегаргдолгах.

Къахьегача, Іомалуча, комсомольски балха тІа аьттув балба шун, деза новкъостий, шоай хила шун. Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда даха лоаггІача тайпара накъадахар духьа леладеча социалистически яхье керда толамаш доакалда оаш.

Л. БРЕЖНЕВ.

КПСС обкоме

РАБСЕЛЬКОРАШТА—СОВГІАТАШ

Кепайоазон, телевидене, радио балхаца хьинаре дакъа лаьцарах КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бюрос обкома Сийлен грамоташ еннай болхлойи юрташкарчеи укх корреспонденташта:

Гапаев Мажит Магомедовича — «Автоспецоборудоване» яхача завода смена начальника, «Ленинан некъ» яхача республикански газета штате воацача корреспондента.

Дугаева Тамара Салмановна — гІишлой материалийн гІишлой индустреи Аргунски комбината болхлочоа, «Знамя коммунизма» яхача Шалински районни газета штате йоацача корреспондента.

Кириос Мария Прокофьевнана — Надтеречни районерча «Гвардейский» совхоза хьакхарч лелаечоа, «Путь к коммунизму» яхача районни газета штате йоацача корреспондента.

Лысов Василий Алексеевича — ялаташ дІачуийдеча Наурски пунктерча болхлочоа, «Терская правда» яхача районни газета штате воацача корреспондента.

Льянова Мухтара Азайна — «Чечингушстройматериалы» яхача производственни объединене экономиста, «Сердало» яхача республикански газета штате йоацача корреспондента.

Махитаров Христофор Архиговича — Нохч - ГІалгІай АССР юрта боахама министерства болхлочоа, телевиденеи радиовещанеи Комитета штате воацача корреспондента.

Мудуев Саидселима — Ножай-Юртовски районерча А. Шерипова цІерагІча колхоза кхаш леладеча бригада бригадира, «Маяк коммунизма» яхача районни газета штате воацача корреспондента.

Мислауров Хьусейна Увайса — Назрановски районерча «Назрановский» совхоза механизированни звеной звеньевойна, «Путь Ленина» яхача районни газета штате воацача корреспондента.

Новиков Николай Федоровича — машинаькъа Грозненски отделене воккхагІволча диспетчера заместитела, «Грозненский рабочий» яхача республикански газета штате воацача корреспондента.

Перлов Николай Семеновича — «Сортсемовощ» яхача контора болхлочоа, телевиденеи радиовещанеи Комитета штате воацача корреспондента.

Семенов Павел Семеновича — пенсионера, «Грозненский рабочий» яхача республикански газета штате воацача корреспондента.

Цуев Ярали Имаевича — Грозненски района Алхан-Калерча киномеханика, «Заветы Ильича» яхача районни газета штате воацача корреспондента.

Шаипов Хасан Кантаевича — культпросветучилища преподавателa, «Ленинан некъ» яхача республикански газета штате воацача корреспондента.

СОВГІАТАШ ДІАДАЛАР

Къахьегаме доккхий толамаш дахарахи даккха хІама доацаш дуккхача шерашка болх барахи СССР Лакхехьарча Совета Президиумо III степена Къахьегама Сийлен орден еннай мехкдаьтта промышленноста, цІеной - коммунальни боахаме, моттигерча промышленноста, заготовкай, мелиорацеи хин боахамеи, бувзама средствай промышленноста, монтажни специальни гІишлои балхий, «Сельхозтехника» объединене предприятейи организацейи, дуккхача кхыча предприятейи болхлойи мастерийи йоккхача гоуппана.

26 июне правительственни совгІаташ дІаделар. Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІерагІа орденаш еннараштa дІатийлар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова. Доккхий правительственни совгІаташ дегтІара даькъала дийцар цо, ийслагІча пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра, Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда баха ма-боаггІара накъабахара къахьегача керда толамаш далар, маьрша - могаш, доккха ираз долаш бахар ловш ловца баькхкар царна.

Шоай къахьегама иштта боккха мах барах партенеи правительстванеи дег тІара баркал аьлар совгІаташ деннараша: Пантелеева Ольга Ивановнас — металлически тара Грозненски завода станочницас, Хаджиева Зайнап Ахмадовнас — Грозненски юрташка ремонташ-гІишлош еча управлене штукатура, Потапов Николай Яковлевича — «Металлист» яхача завода слесара, Данаев Абдула Данаевича — Ермоловски элеватора автомобила водитела, Арчаков Микаила ИбрахьІама — Алханчуртский республикай юкъарча хий дІадоаладеча декхача система управлене тракториста, кхычар. Цар дош делар дІахо а коммунизм хьалъерий хьалхарча мугІарашка латташ шоаш дІагІоргхиларах.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СТАРЕЙШИНАЙ СОВЕТА ЗАСЕДАНЕ ХЬАКЪЕХЬА

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Старейшинай Совета заседани хул 1975 шера 1 июле Іуйрийна 9 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара ЦІагІа.

Болхлойн юрташкарчен корреспондентийн республикански совещане дакъа лаьцараша Нохч-ГIалгIайчен берригача болхлойн юрташкарчен корреспонденташка даь

КХАЙКАРАЛ

Деза накъостий!

ДIадаха пятилетка динъ шу белгалдаьккхад мехкан экономикен культурен дегIакхувлача доккхий хIамаш карагIдуларца, халкъа вахара боарам дикка лакхбаларца, советски обществан социально-политически идейни цхьоагIо кхы а дукхагIа чIоагIъяларца.

Советски наьха политически къахьегамен хьинар керда низ белаш яйдаьд КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) апрельски (1975 ш.) Пленумий решенеша, КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьна Кхайкарало, Советски Союза Коммунистически парте аргIанара XXV съезд гулъяра хьакъехьа хинача кхао, хоржамашта хьалха КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьло.

ИйслагIа пятилетка чакхйоалача шерей бIарччача пятилеткан заданеш кхоачашъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама юкъе шоашкахьара дакъа лоац Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоща. Пятилетка чакхйоалача шера продукци хьаярен цунна реализаци ярен пхе бетта план ханал хьалха, 28 мае кхоачашъяьй республика промышленносто. Планал совгIа реализаци яьй 14,9 миллион сома маьха продукцена. Къахьегама овсарле лакхъяра план 101,1 процент кхоачашъяьй.

ХIанз къахьегама коллективашка кердача низаца яьржай КПСС XXV съезда баха боагIача тайпара накъабахар духьа лелаю социалистически яхь. ТIанйцай встречни планаш доккхагIдола социалистически дехкараш.

Хьалхашка оттадаь дехкараш кхоачашдеча доккха дакъа кхоачаду массови информаце средствашта, кепайоазон, радио, телевидене болхлойн юрташкарчен корреспонденташа.

«Рабкорий эггара Хьалхарча Ерригсоюзни совещане 50 шу дизара хьакъехьа» ше баьча соцам тIа КПСС Центральни Комитето белгалбаьккхаб рабселькоровски болама боккха лоархIам, цун боккха общественно-политически низ. Парте иштта боккха мах баро вай дегаш уроаттаду. Вай массаза а вахара юккъе, производственни планийн социалистически дехкарийн кхел къоастаеча метте хила, общественни производство халданза дегIакхувлара деррига вовй низаш дIатела, советски наьха материалистически мировоззрени вIаштIехьйоаккхача, советски патриотизмая пролетарски интернационализмаи уйланца уж хьалкхебеча хьинаре дакъа лаца деза вай.

Оаха, болхлойн юрташкарчен корреспондентий республикански совещане дакъа лоацараша, беррига болхлойн юрташкарен корреспонденташ, Нохч-ГIалгIайчен кепайоазон, телевидене, радио активисташ тIахьех:

— рабселькоровски болама ленински традицеш кхоачаш а еш, кепайоазон дешацеи къамаьлацеи пятилетка чакхйоалача шера хIара къахьегама коллективана хьалхашка латта дехкараш кхоачашде къахьегамхой оарцагIбоахача партийни, профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацешта дикза новкъостал дара;

— хьалха латта опыт йовржаераш, технически прогресса, къахьегама овсарле дIахо лакхъяра, хIамай кхом баран хьурмат даран тIехьара хьинаре къовсамхой хилара;

— общественни производства эффективность лакхъяр, продукце дикал тоаяр, из хьаярга бода мах лохбар, юрта боахама специализаци яри из индустриальни ларда тIа баккхари санна дола экономика дегIайоалаяра дешаш цIаккха а шоай теркама кIалхара дIа ца далийтара;

— воаш кепаеттача хIамашка а радиои телевидене гIолла деча къамаьлашка а къахьегамхой-кхолламхой, вай заман бакъонца болча турпалий сийрда образаш гойтара, къахьегама коллективашка гучадувла керда, прогрессивни мел дола хIамаш дог тешадеш хьакхьувкхара. Массе метта лакхбергба вай производстверча болхлочун, кхай тIарча механизатора, фермерча хьайбаш лелабечун лоархIам, ма-даррей дег чу дужаргдолаш дувцаргда вай кагирхой наставникех — къона болхлой кхеберех;

— КПСС обкома X пленума решенещца хьалхле а лелаеш халданза къовсам лоаттабергба вай бахача наха атеистически интернациональни кхетам дикагIа балар духьа, майрра духьала уттаргда вай националистически дынах юхедисачен воча гIулакхашта, хьинаре къовсам лоаттабергба вай дIахьалхашкахьа ахара новкъарле еш долча кхоачамбоацарашта, боахама доал во дара, яхьа кулгалдара даькъерча формализмана дуxьала ерзаергья вай къоалама ирал, хьагучабоахаргба вай болх бе ца ловраш, балха тIера бувлараш, дер дайнараш, малар тIехдоахараш. Рабселькорий лоархIамегIарча дехкарех цаI — хIара заводе, хIара фабрике, гIишлоне, хIара колкозеи совхозеи производственнии къахьегамен дисциплина ма-моггa чIоагIъяр.

Ди тIехь дукхагIа шерлулла рабселькорий — советски кепайоазон, радио, телевидене боккхача низа, парте гIулакх бахьан долаш кIаьд ца луш къовсам лоаттаберий, коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацарий мугIараш.

Болхлойн юрташкарчен корреспондентий деррига низаш вианейш халкъа боахама планаш кхоачашъяран Коммунистически парте XXV съезда даха ма-доагIара накъадахаран тIеррзаергья яхаш дешаш а йолаш болх бергба вай.

ТIАИЙЦАД НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН БОЛХЛОЙН ЮРТАШКАРЧЕН КОРРЕСПОНДЕНТИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ СОВЕЩАНЕ.

ШЕРДЕ РАБСЕЛЬКОРИЙ МУГIАРАШ

Оаха хьалхагIа а хоам маьбарра, 23 июне гор. Грозне КПСС обкома политически дешара ЦIагIа хилар рабселькорий республикански совещани. Цига «Пятилетка чакхйоалача шера социально-экономически дехкараш кхоачашдарани КПСС XXV съезда даха ма-доагIара накъадахарани болхлойн юрташкарчен корреспондентий лоархIам лакхбарах» доклад йир парте обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе П. И. Латышева. Цо дийцар мехкарча коммунистий форума накъабаха кийчлуча Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоща, берригача советски наха санна, политически къахьегамен хьинар наьха санна айденна хиларах. ХIанз чIоагIа лоархIаме да тахкарчул болх кхоана дикагIа бар, республике тIехьаюсаш цхьаккха предприяти е боахам хургбоацаш гIулакх вIаштIехьдаккхар. Из де йиш хургья укх шерара планаши тIанйна дехкараще кхоачашдара тIехьа социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржайой. Цу балха юкъе хьинаре дакъа лаца деза кепайоазоно, радиос, телевидене.

Советски газеташ, журналаш, радиои телевидене передачаш къахьегамхошта даьрхIа ва ца Iеш къахьегамхоша шоаш новкъостал деш а ю. ХIанз вай мехка цхьаккха газет е журнал дац авторски активо — болхлойн юрташкарчен корреспонденташа шерра дакъа ца лоацаш. Советски кепайоазон, радиои телевиденен хьинар дола гIончий ба рабселькораш.

Укх тIехьарча хана рабселькоровски болам геттара чIоагIа дегIабенаб. Цунна юкъе дакъа лоацаш Iалаьмате дукха нах ба, из дика вIаштIехьбаьккхаб. Штате боацача корреспондентий дешарен профессиональнии боарам чIоагIа лакхбенаб. Вай республика кепайоазон, радио, телевидене балха юкъе дакъа лоацаш ва даим хьалеш вола кхо эзар совгIа рабселькор. Царех эзткъа процентал дукхагIа бараш лакхерен юкъерен дешар дийша ба. Дукхабараш вузашка, технукумашка, политически экономически дешара системе дешаш ба.

Цу тайпара наха хов советски общество дегIаяра хIаизарча экономически политически проблемаех язде, гIулакх довза а довзаш хьалха латтача опытах дувца, гIалаташтеи кхоачамбоацараштеи йоагIача тайпара критика е.

Укх тIехьарча шерашка газетий, радиои телевидене редакцеша дукхагIа йоакхо ю даим яздергдола актив вIашагIйоллара, цунца болх бара керда формаши методаши лея.

Хьокхам эшa мегаргболаш болх бу «Грозненский рабочий» яхача газета редакцерча общественни приемне. Цунна кулгалдеш ва юрист пенсионер тов. Семенов. Приемне балха юкъе дакъа лоацаш ва штате боаца редакце 16 сотрудник. ХIара шера цига воагIа эзар совгIа саг, тайп-тайпарча дешарех консультаци лу царна приемне болхлоша. Рабселькорашца беш бола болх дикка тоабаьб «Ленинан некъ», «Сердало», «Комсомольское племя» яхача газеташа, «Терская правда», «Заветы Ильича», «Коммунизман байрах», «Красное знамя» яхача районни газеташа, кхычар а. Ялх бIаь совгIа штате воаца корреспондент ва радиовещанеи телевиденеи комитетаца гIулакх доагIаш. Рабселькораша хьинаре дакъа лоац кхашкеи фермашкеи рейдаш еча, машар боацаш къовсам лоттабу дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта, кхыдолча кхоачамбоацарашта духьала. Цар яздер ира а корта болаш а хул. Партийни, советски, комсомольски, боахама организацеша де доагIар ду цар дийца кхоачамбоацараш дIадахара.

Цхьабакъда рабселькоровски болам дегIабоалабеча цIенхаштта гIалаташ а дувлийт республике. «Грозненский рабочий» яхача газетага яздеш кIезига ба болхлойн колхозхойи. «Ленинан некъ» яхача газете болх беш яI цхьаь цаI штате йоаца отдел. Укх тIеххьарча хана ший рабселькорашца цхьаь цаI совещани яьяц «Сердало» газета редакце.

«Комсомольское племя» яхача газето ший юнкоращца дергIа болх бой а промышленни предприятейи боахамийи балха юкъера кхоачамбоацараш гучадахара цар теркам тIаберзабац. КIезига ба атеистически темаех яздераш а.

Коммунизм хьалъяра доккхийча дехкараша массови информаце средствашкара дIадех республика къахьегамхой пятилетка чакхйоалача шера тIанйна дехкараш кхоачашдара оарцагIбоахилга.

КПСС XXV съезда накъаболхаш планал совгIа 22 миллион сома маьха продукцена реализаци е дош деннад Нохч-ГIалгIайчен промышленни предприятей коллективаша, гIишлошъераша — еррига пусковой объекташ хьалъяьяха а планад совгIа кхо эзар квадратни метр квартираш хьалъе а.

Доккхий дехкараш тIанйцад юртбоахама къахьегамхоша а. Цу духьа рабселькораша керттера теркам тIабахийта беза бовхама дерттIа доал дара, хьалха латтарий опыт а социалистически яхь а шерра йоаржаяра. Цу даькъе белгалара опыт Iоаьй вай газеташа, телевидене, радиос. Укх денношка 1974 шера социалистически яхьах дикагIа яздарах ерригсоюзни конкурса итогера СССР журналистий Союза Сийлен грамота еннай «Грозненский рабочий» яхача газета.

Газеташа, радиос, телевидене, рабселькораша дукхагIа язде деза къахьегамца коммунистически гIулакх долаш хиларах, производственни дисциплина чIоагIъярах. КПСС обкома X пленума дIадеххача тайпара, цIаккха а мелбалийта йиш яц, дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта духьала лоаттабу къовсам.

Рабселькоровски болам шерра баржаро къаьгга хьахьокх советски наьха къахьегамен политически хьинар, общественна доал деча дукххача наха шерра дакъа лоацилга. Партийни организацеша, редакцеша йоагIача тайпара йоакхо е еза рабселькорий, царна па доагIаш низаш пераш хьагучабаха а бехктоккхаме уза а беза.

Таханара болхлойн юртарен корреспондент — из, хьалха латтар, новатор, специалист, дийша а гIулакхах дика кхеташ а вола саг ва. Из алхха хоамбер хинна Iац, из эггара къаьхха парте идейни бIухо ва. Докладчик тешаш ва республика газетий, радиои телевиденен коллективаша, цар йоккхача авторски активо а массаза а санна областной партийни организацена цунна хьалхашка латта дехкараш кхоачашдара новкъостал дергхиларах.

Пренеех эггара хьалха къамаьл дир «Ленинан некъ» газета редактора Б. Г. Габисова. Цо цIераш яьхар газета толашагIа болча рабселькорий. Уж ба агроном нов. Махитаров, партийни болхло нов. Лавриненко, инженер-мехкдаьттахо нов. Габаев, кьехархо нов. Даудов, кхы дукхабараш а. Штате боацача авторий слет чакхъяьккхай, дарца хадданза бувзамаш лоаттаду оаха, аьлар оратора. Рабселькораша хьинаре дакъа а лоацаш «Парте планаш — тха планаш», «Хьа цIи коммунист яле», «ТIехьаюса цхьаккха предприяти хургьяц» яхача рубрикашта кIал газето кепаетт дукха материалаш. ХIана рабселькорий теркам тIаберзабаьб социалистически дехкараш мишта кхоачашду хьажара.

— Ховш ма-хиллара штате болча а штате боацача а корреспонденташа дер цаI да, цудухьа бокъонаш а дехкараш а цхьатаьра да царо, — аьлар нов. Габисова. Царех керттердар алхха бакъдар мара ца яздар. Халахете а наггахьа нийслу цхьаболча рабселькораша из дицдеш.

Цу тайпара хIама цхьаккха дича а ла йиш яц. Ший къамаьл чакхдоалаш укх шера «рабселькорий деррига низаши знанеши — пятилетка толаме чакхъяккхара, КПСС XXV съезда даха ма-доагIара накъадахара» яхача девизагIа къахьегара тIахьийхар цо.

— Дукха ха йоацаш а, — аьлар «Трансмаш» яхача заводо болхлочо А. Т. Савина, — тха предприяте коллектив тIехьаюсачарна юкъе яр. Тхона каст-каста критика йора «Грозненский рабочий» яхача газето, болх тоабара де дезар кертагIдоахар. Цох йоагIаш йола выводаш йора завода партийни организаце, администраце, ерригача коллективо. ХIана завода болх цIенхаштта тоабеннаб. Укх шера хьалхарча квартале дика толамаш дахарах республиканоки Сийлен доска тIа яьккхай тха коллектив. Цхьабакъда, заводе хIанз а дукха да кхоачамбоацараш: дукха нах балхара дIабувлаш, болх ца беш оборудовани латташ моттигаш нийслу, тоаe езаш я дисциплина а, гIалаташ дувлийт социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача. Цу хIамашта критика ю рабселькораша.

Дукха тираж йолча «Химик» яхача газето рабселькорашца беча балха опытах дийцар цун редактора Н. А. Лыковас.

Тематически планаш уттаеча хана редакци дагаюал специалисташца, новаторашца. Масала, продукце дикал лакхъярах дола дош дувца оттадеча хаца редакце бийхабар комбината керттера инженер нов. Литвин, технически отдела начальник нов. Турецкий, цун заместитель нов. Скоморохус. Цар малагIча тайпара из дош дувца деза, рабкораша фу дича бакъахьа да хьалхадаьккхар. Комбината вахар кIоаргга довза гIерт газет. хIара цехе вIашагIъеххай корреспондентски пункташи посташи.

Ше юртарча корреспондента дехкарех мишта лоархIаву дийцар «Назрановский» совхоза механизированни звено звеньевойс У. У. Мислаурова. Цо дукхагIа язду «Ленина некъ» яхача районни газетага. ДукхагIйола материалаш юртбоахама темаех хул. дIайовзийт хьалха латтарий опыт, критика ю болх во бераштa. Рабселькор ше хила веза кхычарна хьокхам телаш, аьлар цо. ХьалхагIа трактора тIа болх беча хана лаьтта ахара планаш кхоачашъеш хьаьенав из. Укх тIеххьарча шин шера хьажкIаш кхееш ва. Укх шера уж хьувкъаяра де мел дезар даьд из керте латтача комсомольско-кагирхой звенос.

Районни газето кепаеттача критически материалех хьахулачох совещане гулбеннараштa дийцар «Заветы Ильича» яхача Грозненски районни газета редактора заместителa А. Я. Сорокоумова. Укх тIеххьарча цхьан шераи ах шераи бIаьнел совгIа критически заметка, корреспонденци, рейд араяьннай цун оагIонаш тIа. Царех дукхагIа ярех де доагIар даьд. Цхьабакъда Ленина цIерагIча колхоза, «Атагинский» совхоза партийни организацеша теркал яц шоашта еш йола критика. Газета тIа араяьннача критически материалех боахамий кулгалхоша, партийни организацеша фу ду дувцаш парте райкома бюро хилар. Цул тIехьагIа дениз газета тIа каст-каста бIаргаго йиш я «Оаха яздаьчун дерагIа» яха рубрика.

Оратора цIераш яьхар дикагIа болча юртарча корреспондентий — «Пригородный» совхоза шофера нов. Филина, Алхан-Кала юртарча киномеханика нов. Цуева, кхычар а. Цар юха ца хьожаш критика ю кхоачамбоацарий. Царна дика хов редакце шоай оагIув даим хьаллоацаргболга.

«Червленский» колхоза парткома рабселькорий балха кулгал мишта ду дийцар парткома секретара Г. Г. Феньевас. 30 активист ва колхоза дукха тираж йолча газета. Парткомо редколлегеца цхьана планаш уттаю юртарча корреспонденташа бе безача балха. кварталe цкъа царца совещани ю. Масала, газета дика новкъостал ду ремонтни мастерской заведующе нов. Борискинe, агронома нов. Жучкина, механически отряда начальника нов. Кулебякина, цар язъь материалаш газета чIоагIа эшаш а кIоарга чулоацам болаш а хул.

«За нефтяные кадры» яхача студенчески газета балха юкъе авторски активо лоацача даькъах дийцар аспиранта Г. С. Бородаева. Газето хIара кIира редакционни летучкаш ю, болх беш я дискуссионни клуб.

Дукха тираж йолча газето пенгазетий хьажар чакхдоах, новкъостал ду уж арахецараша. Даим шоттa материал хул тха газетага, аьлар оратора. Цудухьа цун формат йоккхагIа яр дех оаха.

Болхлойн юрташкарен корреспонденташ дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта духьала къовсам лоаттабара а кердача советски обрядашта пропаганда яра а юкъеозара опытах дийцар «Сердало» газета редактора заместителa М. М. Хамхоева.

Республике рабселькоровски болам дегIабоалабара лоархIаме дош оттадир ше къамаьл деш НГIАССР Министрий Советерча телевиденеи радиовещанеи комитета председателa заместителa А. А. Ковалева. Кхыча областашкеи республикашкеи санна шера араяьннача дикагIйолча материалашта журналистски премеш кьежайича бакъахьа хет цунна. Вай республике рабселькоровски болам къахиларах а дегIабарах а лаьрхIа болх язбича дика хургдар, аьлар оратора.

КХОАНА СОВЕТСКИ КАГИРХОЙ ДИ

Къонала цIей

Парте даим йоагIаш йола йоакхо яьй къонача тIахьен, цар хьаштийн дIалехарийн. Вай мехкарча кагирхошта политически а идейно а дегIабаккхара, моллагIа балха говзал Iомаяра, дешара шерра перспективаш хьайиллай. Шеко йоацаш ала йиш я, къонабарий хьинар, хьакъал доацаш экономика а культура а цхьаккха дакъа толамца дегIадоаладе торо хургьяцар аьнна. Ерригсоюзни гIишло — БАМ хьалъеча къахьегарех 80 процент бараш кагирхой ба. Царца ба вай областной комсомольски организаце еннача путевкагIа баха викалаш а.

Советски кагирхой Ди республика кагирхоша къахьегамен культурни фронте шоашта карагIдьиннарий хьажар санна чакхдоахкх. Ер шу дIадолалуча хана КПСС ЦК партега, советски халкъага даь Кхайкарал шоай дулхах-цIех дола гIулакх санна хьал а лаьца республика кагийча нахеи мехкарашеи шоашкара дукха керда инициативаш гойтай, къаьст-къаьстача кагирхоша шоашта социалистически дехкараш тIа а ийца тIагIертта къовсам лоаттабу пятилетка тIеххьарча шереи ерригача пятилеткан заданеш ханал хьалха кхоачашъяра.

В. И. Ленина цIерагIча комсомольцаша шоаш «Даьхен, партена — хьинаре къахьегам, балха лакха дикал, тIехдика дешар» яхача девизагIа еш хинна Ерригсоюзни комсомольски собрани чакхйоаккхаш КПСС XXV съезда къахьегама рапорташ далара боккхо кхехана тIехьа социалистически яхь дIайоллайр. ВЛКСМ обкома пленумо цар инициатива мога а яь из болам хьаллацара тIахьийхар республика еррига кагирхой коллективаш. ХIаьта «Сунжанефть» НГДУ комсомольцаш КПСС XXV съезда сийна йолча къахьегама вахте эттаб укх шера Ерригсоюзни субботник хиннача дийнахьа денз.

Советски халкъо Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа Коталo яьккха 30 шу дузача ден накъадаха кийчлуш хиннача хана эзараш бола вай кагий нахи мехкарийи «Сайнеи цу зIамигача саган хьалхара» яхача болама юкъе дакъа лоацаш хилар. ХIаьта Старогрозненски бурув деттача балхий управленерча комсомольцашеи кагирхошеи Советски Союза Турпала мехкдаьттахочун Гуренко Куьзьмай цIи лелае боккъо яккхара гIехьа къахьегама къовсам дIаболабир. Из цIи тиллар эггара лакхагIа дола толамаш даьхача Слесарев Виктор Петрович керте латтача «Ястребиная-III» яхача буровой комсомольско-кагирхой коллектива.

ХIанз республикерa 90 эзар кагирхо ва «Пятилетка — хьинаре къахьегам, къонабарий говзали дехараши» яха болам хьаллаьца къахьегаш, хIаьта Iилма-технически хьажаре дакъа лоац 40 эзар зIамигача саго йоI.

Дукха дика гIулакхаш карагIдийнад укх тIехьарча хана Грозненски химически комбината комсомольцаштеи кагирхоштеи. Къахьегама овсарле лакхъяра личии планаш тIанйца болх беш ва цига эзар кагирхо. Шоаш дика рационализатораш болга хьахьекхад № 16 йолча цехерча воккхагIволча аппаратчика Буваненко Анатолеи № 21 йолча цехерча аппаратчика Старченко Иванеи.

Iилма-технически революци дегIайоагIаш хиларо юрта боахама технически лакха говзал йола кадраш дукхагIхулга Iалашденза даргдац. Цудухьа ВЛКСМ обкомо юртара кагирхой тIахьийхаб юрта боахама техника боккъонца карaерзаяра. Духхьал дIададахача цхьан шера республике кийчваьв къона 3 эзар механизатор. Из гIулакх корта болаш леладу Грозненскии Ачхой-Мартановскии районний комсомольски организацеша.

Комсомольцашеи кагирхошеи даим шоай эггара бехктокхамеча гIулакхех лирхIа а лирхIад хIаьта хIанз лерхIаш а да Ерригсоюзни ударни комсомольски гIишлош хьалъеча дакъа лацар. Соахка денз цу тайпарча моттигера объекташ хьалъеча хьожаваь 1238 саг, хьайбай боахамеи халкъа боахама кхыча доакъошкеи — 1800, хIаьта Ерригсоюзни комсомольски гIишлошка эггара толашагIбарех — 252 саг.

1974 шерара заданеш ханал хьалха кхоачашъяьй 20 эзар совгIа волча къонача къахьегамхочо, эзар зIамигача саги йоIой ханал хьалха кхоачашъяьй шоай пятилеткаш, царех виъбIаьнне 3,5 шерах диъ шераи кхоачашъяьй пятилетка. ДIадаха шу доккхий хIамаш карагIдулларча белгалдаьккхар Ачхой-Мартановски, Грозненски, Урус-Мартановски, Гудермесски районий кагирхоша. ТIехдика къахьегаш хьабоагIа город Грознера комсомольцаши кагирхойи.

ДикагIчарна юкъера а толашагIбараш белгалбоахача хана эггара хьалха цIераш яха йоагIа Назрановски «Электроинструмент» завода фрезеровщика Илларионов Николая, Грозненски района № 2 йолча бьцадаарий-шурий совхоза тракториста Тальхигов Усама, Назрановски трикотажни фабрика заправщицай Барахоева Зате, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода фрезеровщика Егоркина Валентинай, Ножай-Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза тхьамка леладечун Илманова Маликай, Шалински района «Джалка» совхоза газосварщика Болтакаев Умалта, кхычар.

КПСС XXIV-ей ВЛКСМ XVII-ей съездаша шоашта хьалхашка оттадаь дехкараш кхоачашдеча дикка дакъа юкъехкухьаш ба республика студенташи дешархойи.

Берригаш а дешарах дика кхеташ хилийтара тIадерзадаь да студенчества вахара керттера гIулакх. Уж тIа-тIа хьинарегIа дакъа лаца баьннаб Iилма-тохкама балхаш деча. Берригача студентех 80 процент бараш общественни Iилмаех, ВЛКСМ-ей дунеи халкъаштаюкъерча кагирхой боламаи исторех еш хиннача Ерригсоюзни конкурсе дакъа лоацаш хилар.

Студентех болча кагирхой вахаре дIачIоагIденна вIаттад кхоалагIа къахьегама семестраш чакхйоахилга. ДIадахача аьхки республикерча студентий гIишлой отрядаша 2,5 миллион сома маьха гIишлой-монтажни балхаш дир. Укх шера Нохч-ГIалгIайчен 2,5 эзар студент, шоаш вIашагIъеллача 51 отряда юкъе а баха, Узбекистане, Оренбурге, Алдере, Карельски АССР, кхычахьа къахьегаш хургба.

Укх шерара кагирхой Ди хетадаь да халкъашта юкъерча кхалнаьха шера. Республика комсомольцашта юкъе мехкарий 52 процент ба е 48299.

Советски Союза берригача къахьегамхоша цхьана КПСС XXV съезда совгIаташ кийчдаь накъабахар духьа хьинаре къахьегаш а дешаш а ба Нохч-ГIалгIайчен кагирхой а.

Г. ЭЛЬМУРЗАЕВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома комсомольски организацей отдела заведующи.

«СОНА ДЕЗА ХЬО, ВАХАР»

Из цIи йолаш я Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета студентий клуб. № 1 йолча общежите я из. Студенташ шоай культура а общественни сакхетам а лакхбара, цар мукъа ха сакъердаме дIаяхьара йилла я из клуб. Из клуб юллача доккха дакъа лаьцар университета преподавателаша Степанов Анатолий Алексеевича, Азиева Илеза Маликас, лакхерча курсашка деша багIача студенташа Магомадов Руслана, Оздоева Валяс.

Клуба ший совет я. студент Ахмадов Малик президент а волаш.

Клуба балха тIехь керттера дар да вай мохк а советски наьха вахар а кIоаргагIа довзийтар, революционни, тIема, къахьегама традицеш йовзар, Iилмахоща, писателашца, артисташца, парте, тIемен къахьегамеи ветеранашца вIашагIкхетар.

Цу клубе студенташ болча хьоашалгIа баьхка хиннаб поэташ Яндиев Жамалда, Музаев Нурдин, Ахматова Раиса, Арсанукаев Шейхи.

Студенташ болча хилар гIоравьнна вола СССР халкъа артист Эсамбаев Махьмуд. Цо кагирхошта дийцар шие вахарах, халхар дир. Клуба безача хьашийн книжка тIа яздир Эсамбаева: «Са хьамсара доттагIий — студенташ! Аз массаза а доккхал ду вай цхьана вIашагIкхетарах. Массаза а аьттув балба шун. Шун доттагIа Махьмуд Эсамбаев».

Тхо долча хьоашалгIа еа хилар цIи хеза летчица Насуханова Ляля. Цо дийцар летчица хилара чIоагIа духьалеваш нийсъялар щийна, яхаш. ДIаяхача заман Iадаташа маггане а магийтацар похчий йоIах летчица хулга, аьлар цо. Дукха къувса дийзар царна духьала.

Студенташ болча бехка хиннаб Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранаш — турпалаш Рыхлин, Иодис, цIи хеза разведчица Абалова, Социалистически Къахьегама Турпал Кагерманов Оалхазар. Цар кагирхошта дийцар советски халкъа сий долча традицеех, уж дика дIахо яхьеи кхы а дикагIа хургйолаш цегIайоалаеи долча кагирхой дехкарах.

Доккха хьоашал лоаттаду студенташца Нурадиловеи Лермонтовеи цIерагIаьча театрий артисташа.

Вай республикера баьхка ца Iеш, цу клубе хьоашалгIа боагIа вай мехка тайп-тайпарча моттигашкара а. Масала, цига хиннаб Москвера писателаш Роберт Штильмарх, Алла Стойло, Тбилисера кинорежиссер Бердзенишвили Михаил.

Дукха ха йоацаш хилар студентий творчески сайре. Цига баьхкабар Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист, илланчо Магомадов Султан, къона поэташ Гагиев Гирихан, Дикаев Мохьмад.

Клубе къаьстта чIоагIа дездир советски халкъо германски фашизм эшаь яьккхача Коталон 30 шу дизар. Дукха мероприятеш чакхъяьккхар цунна хетаяь.

Клуба балха юкъе хьинаре дакъа лоац студенташа Тепсаева Валяс, Хамзатханова Жаннас, Хизириев Хьасана, Крымова Светас, Астамирова ЗураIас, Застрожина Таняс, кхычар.

Б. СОЛТАГИРЕЕВ,
Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета студент.

IуйрнЙна Яндарерча медпункте нийсвеннача сага хозаргда укх тайпара къамаьл: «Аз Раяйга мара тохийтаргбац сайна маха, со велхаргвац, цо чIоагIа тохац». Иштта оал бераша. Къаьстта зIамига бераш чIоагIа раьза да Раяс деш долча дарбана. Раяй дика вIаштIехьдоал бераш шийх кхерарг доацаш царца дувца, цар са теде.

— Руслан, ер зIамига бар тоха вай хьона маха?

— Тоха... кхы зIамигагIа бий вайга?

— Ер-м ба... Иштта дувцаше а техе боал маха.

ХIаьта алхха фельдшер хинна Iац Даурбекова Рая. Из я агитатор, политинформатор, каст-каста беседаш ю, лекцеш еш, хIаьта шоай берий хьакъехьа хаттар эттача, ноаной из йолча боагIа.

ТIехдика дешаш 1973 шера Грозненски медицински училище йистеяьккхай Даурбекова Раяс, ший балха мутIахьа йолаш къахьегаш я из.

Дукха профилактически болх бу Яндарерча медпункта болхлоша цхьаццадола къаьстта доравала веза лазараш ца хилийтара. Бахача наьха унахцIено лораеш болх дика барах цу коллективана хьожаяьй карара кара тела цIе байракх, цунна еннай коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи.

Ф. ХАМХОЕВА.

СУРТА ТIА: Даурбекова Рая.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЧIОАГIЛУ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДОТТАГIАЛ

Вьетнама Демократически Республикера Грозне ухача письмой къаьстта терко ю Грозненски почтамта болхлоша. Малхбоалера орнамент йолча, кIай, сигала, цIе бос болча конверташка доахкача цу письмоша, хозача открыткаша эзараш километраш никъ баьб.

Турпалча Вьетнаме дукхача къонача специалисташта боккхача безамца дагалатт вай республика, мехкдаьттахой город Грозный.

Грозне № 3, 4, 5 йолча профессионально-технически училищешка дийша баьнна, балха тайп-тайпара говзалаш Iомаяь цIабахар Вьетнамера баьхка кагирхой. Ши шу да цар вайцига Iомаяьча говзалагIа шоай мехка слесараш, фрезеровщикаш, бурильщикаш, электрикаш болаш а кхыбола специалисташ болаш а болх бу. ХIаьта чIоагIа теркам тIабохийташ Iомайир цар уж говзалаш, низ а ха а ца кхееш царна дика хьийхар вай преподавателаша, производственни говзал хьехача мастераша.

Шоаш дешаш болча хана уж боккха безам болаш бовза гIертар вай мохк, советски наьха вахар, социализмана вайцига карагIдьиннараш. Цар дика кхетадора вьетнамски халкъо американски агрессорашта духьал лоаттабеча турпалерча къовсаме советски халкъ шоашкахьа хилар. Цар дувцар Грозерча болхлоша шоаш хьаю продукци Вьетнама новкъосталa ухийташ хилар. Масала, электромеханически заводо, Гудермесерча медицински инструментий заводо, кхычар.

Вайцига дешаш болча, «Красный молот» заводе практике болча хана цигарча болхлоша шоай еш хинна йоакхо а терко а дега тоам болаш юц вьетнамски доттагIаша.

ТIемо яь човнаш ерзаеш боахкача вьетнамий дукха хIамаш да хIанз де дезаш. ТIагIертта къахьегаш боаккача цар доахача толамех дола хоамаш хьахов вайна 16000 километр гаьнара.

Аз хьехаш хиннача вьетнамцаша язду шоаца дешабьгIа советски доттагIий, шоашта хийха преподавателаш, мастераш дагабехе, сагот ду шоай, яхаш. Цар шоай письмо тIа дувц шоаш беча балхах, халонаш эшаеш шоаш йоахача коталонех, доккха баркал йоах шоашта говзал Iомаяьча наха. Цар даь новкъостал бахьан долаш шоай даьхенна пайдане нах а хинна дIаэзйттаб шоаш яхаш язду.

Советски халкъо гитлеровски Германи эшаяь яьккхача Коталон 30 шу дузаш вьетнамски доттагIаша Грозерча № 3 йолча училища преподавателашка моаршал дайтар чарна а царга гIолла дерригача советски халкъа а из юбилей даькъала дувцаш.

Шоай советски доттагIий бицлац вьетнамцашта. Ший хиннача хьехархочунга Ю. П. Сергеевга дайтача письмо тIа Хоанга язду: «Юрий Петрович! Со боарам боацаш чIоагIа раьза ва тховшта эрсий мотт Iомабеш хиннача преподавателашта. Цар тхо Iомадир эрсий меттала деша а язде а. Тхо ираз долаш хиннад сийлахь-воккхача Ленина Дай-мехка эрсий мотт Iомабе, цу меттала знанеш эша йиш йолаш хиларах. Ха а низ а ца кхобеш тхона дика знанеш, доккха хьаькъал делар оаш. Тхона цIаккха а дицлургдац шо. Советски Союз шуга гIолла шоллагIа йола тха даьхе а хинна дIаэттай».

ХIаьта 47 шу долча Нгуен Ван И яхачо язду: «Са воI Тхы Грозна деша ваьгIав. Баркал шоана, новкъостий, оаш шоай мехка вай планета тIа эггара хьалха социализм хьалъярах, коммунизм хьалъеш хиларах. Нанас ший бераш кхедеш санна, хьехам беннаб оаш са воIа».

Вахар хоздер доттагIал да. ХIаьта Вьетнамаи Советски Союзаи юкъера доттагIал чIоагIа а тешаме а да.

«ЦIаккха а дицлургдац сона айса Советски Союзе даьха шераш, сай советски доттагIий, цар эздий гIулакхаш, — яхеш язду Грозне дийша яьннача Нгуен Тхи Нгы яхачо.— Аз къаьстта доккхал ду Ленина Даьхене ца бийца эрсий мотт айса Iомабарах. Дег чу баркал ях из сайна Iомабаьча наха».

ХIанз а гу вайна Грозне вьетнамски доттгIий. Уж № 4 йолча профессионально-технически училище деша баьхка керда кагирхой ба. Шоел хьалха хиннараш санна балха тайп-тайпара говзалаш Iомаеш ба уж.

ЧIоагIа а цIаккха эгIаргдоацаш а да социалистически интернационализма ларда тIа хьахинна доттагIал. Цо новкъостал ду вайна коммунизмага болача новкъа коталонаш яха.

В. САЙДАЕВ,
профтехобразоване республикански управлене инструктор.

ФЕРМАШТА—ШОРТТА ДОАКЪАР

КИЙЧДЕ ДЕЗАР— 800 ТОНН

Иззал витаминийн баьций хьоар дакхха лаьрхIад укх шера «Атагинский» совхоза доакъар кийчдераша. Шоай дош дизза кхоачашдора чIоаггIа оарцагIбаьнна къахьегаш а ба уж. Шин сменагIа 20 сахьта болх бу АВМ-04 яхача витаминийн хьоар доаккхача 2 агрегатой ОГМ-08 яхача гранулятарой. Цар балха дика тIахьожам лоаттабу машинисташа Алабаев ИбрахIима, Алакаева Нурсета, Кантаева Асета, Азимов Сайд-Ахьмада, Байсултанов Бай-Iаьлас, Мамакаев Кюре.

Шоай бехках агрегаташ сеца латтаргйоацаш ханнахьа хьакха буц хьатIаяхьаш дика къахьегаш ба механизатораш Идразов Ахьмад, Ойбуев Мовлади, Умаров Махьмад, Хамзатов Селим.

НормагIа 4.5 тонн йолча, совхоза доакъараш кийчдераша деннен бийсанен 10 тоннага кхаччалца витаминийн баьций хьоар доакхх. ХIанзале а 250 тонн совгIа из тайпа доакъар кийчдаьд цар.

— Укх шера 800 тонн витаминийн баьций хьоар кийчде дош деннад оаха, — йоах машиниста Байсултанов Бай-Iаьлас. — Бакъда, хIанз санна дика тха болх дIаболе, хетаргахьа, 1000 тоннага кхаччалца из продукци хьэе вIаштIехьдаргда тха.

Шоай декхарех дика доархIабу агрегаташта гIулакх деш бола болхлой Алаева Нура, Пашаева Рукъет, Мусаева Тоита, кхыбараш.

Доакъараш кийчдерашка толамаш дахийтара доккха гIо ду цар материальни моральни безам совбаккхара белгалдаьча гIулакхаша. Иштта, дикагIча смена сийна центральни хьатта уоргIйохийт къахьегама Сийлен байракх, цунна лу карара-кара лу Ше вымпел. ХIаьта сменагIа йола нормаш тIехкхоачашъяьча хIара машиниста 3 сом, болхлочоа 2 сом ахча лу.

Иштта хьалаш да люцерна яха буц хьоккхачен из агрегаташ йолча хьатIаозачен толамаш доехача механизатораща. Ший дийнахьара задани тIехкхоачашъяьча хIара механизатора 3 сом ахча лу.

Ди тIехьагIа шерагIа ярж доакъараш кийчдераш юкъера социалистически яхь. Хьинар ца кходеш къахьегарца шоаш доаха толамаш хьамсарча ленински парте XXV-гIча съезда хетаду цар.

Х. ТАЛГАТОВ,
КПСС Грозненски райкома инструктор.

ОАРЦ ДОАККХ

ДОАКЪАР IАЛАШДЕЛГА ЛЕДАРА ЛЕЛ

Ахкен къалхара бутт чакхбоалаш латт, хIаьта доакъар Iалашделга ла мегаргдоацаш ледара лел. Аьлча кхоачам ба, республика юкъарча хьайбашта Iалашде дезача 173,2 эзар тонн доакъарех хIанз а 24 эзар тонн мара кийчдаь ца хилар. Сунженски районе санна йолча йоккхийча колхозашка, Назрановски района йоккхийча совхозашка Iалашде дезача доакъарах 2 процент мара Iалашдаьдац.

Сунженски района цхьайтта колхозах шиннахьа мара йол Iалашъе болабеннабац. ХIаьта Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозе мара доакъар кийчде болабеннабац. Укхаза а планагIа 1249 тонн Iалашъе езача 60 тонн мара кийчъяьяц «Экажевский» «Назрановский» совхозашка йол вIалла хьекхаяц.

Цу боахамашка кхыдола доакъар дукхагIа кийчдаьд аьнна хетадала тарлу. Кийчдаьдац.

«Назрановский» совхозе хила езачох 10 процент сенаж, 10 процент мара баьций хьоар Iалашдаьдац. ХIаьта «Экажевский» совхозе витаминийн хьоар кийчде болабеннабац. Укхаза планагIа Iалашъе езача 1860 тонн сенажагIа 200 тонн мара Iалашъяьяц.

Доакъар кийчдара гIулакхаш кIезиг-дукха дикагIа да Малгобекски района «Ингушский» совхозе. Цу боахаме хIанзале цхьа бIаь совгIа тонн йол, планагIа 5 эзар тонн хила езача 3150 тонн сенаж еллай, 125 тонн совгIа баьций хьоар кийчдаьд. Витаминийн баьций хьоар санна дола доакъар дуьцаш ала деза вай республика боахамаша из Iалашде дезачох 22 процент мара кийчдаь ца хилар, хIаьта Малгобекски, Грозненски, Гудермесски районашка — 30 процент.

Из маьхера доакъар дукхагIа кийчде торо хургья цхьан сменагIа болх байтача АВМ-04, яхача агрегаташка шин сменагIа болх байте. ХIаьта вIаштIехьдолча моша буц халданза хьатIа а уваш дийнахьен буси болх байта беза.

Вай республика боахамашка эшача боарамагIа 30 процент мара сенаж еллаяц. Нагахь санна Гудермесски района колхозашей совхозашей хIанзале 149 процент сенаж елляле, Урус-Мартановски района совхозаша 51 процент еллай, хIаьта Наурски района боахамаша — 6 процент, Шалински районе — 10 процент мара еллаяц.

Республика дуккхача колхозийи совхозийи торо я июне сенаж йолла.

ХIара гурахьа дийна ялат чуэца доладаьча хана теркам тIабахийта беза маьхка. кIинча, гороха йоархIаш доакъара Iалашъяра.

Ялаташ лоха хиларах укх шера ча кIезига хургда. Цудухьа вIалла ца доадеш дерригача хьегулде дезарга. Лоаца ча вIашкаозаш пайлане я аьшка саьргах яь волокуша. Трактора тIехьадувзача йолхьицгара хьегулде деза ча.

Дукха уллаличча чан дикал йов. Цудухьа кхашка ца а уллаллеш сиха вIашкатоха деза из. Цунна цхьана доакъара лаьрхIа культура дIае йиш хургйолаш лаьтта мукъадаргда.

Х. МАХИТАРОВ,
агроном.

КХОАНЕН УЙЛА ЕШ...

Пятилетка чакхйоалача шера Нохч-ГIалгIайчен кхаш ледараша лакхара социалистически декхараш тIаийцад — 510 эзар тонн ялати 30 эзар тонн дутен чуэца. Халахете а укх шера ахаркошта дукха аьттув болаш лаьттаяц ха. ДIайийцача культураша эшача хана догIаш дийлхадац. Республика дукхагIйолча боахамий кхашка 50—60 процент мара тIоадал яц. хIаьта цхьайолча моттигашка кхы а кIезагагIа я. Цудухьа дерригача низаш оарцагIдаха деза хий деххача лаьттай хьувкъам лакхбара болаш йолча торонех пайда а эцаш, дукхагIа хий диллара.

Ка болча ялатий вегетационни ха дIаяхай. ХIара боккха теркам тIабахийта безар ялатийна лаьрхIа дIайийна хьажкIаш я. Укх шера вай республике 9,6 эзар гектар дIайийнай из лоархIамера культура. Цун хIара гектара хьувкъам лакхбе хIанз а тIехьа дац.

Фу де деза цу гIулакха?

Бокхача лоархIаме да доагI-доагIача хана бзззача боарамагIа хий диллар. Iилма тоххамаша къахьекхал хьажкIаш дегIайоагIача хана кхаш керча хи влагоемкостал 70—80 процент кIезигагIа йоацаш тIоадал хургйолаш хий дийттача цу культура хьувкъам лакхлуш хилар. Цудухьа хьажкаш дIайийнача дерригача лаьтта кхозза хий дуллаш, мел эша удобренеш йохкаш Iунал де деза.

Халахете а, долаш долча гIулакхаша хьахьокх дуккхача районашкен боахамашкен цу боархIамера агротехнически приема кIезига терко еш хилар.

Мелиорацен хин боахамен Министерства деннеех ерриггача республике планагIа ветегационни хий дилла дезача 9610 гектарах 4821 гектара тIа мара дилладац. Къаьстта воча хьала тIа да хий дуллилга ерриггача Грозненски районе ХьажкIаш дIайийнача 1609 гектарах ахане тIа а хий дилладац. Иштта хьал да Сунженски района боахамашка. Хий дилла дезача 1780 гектарах хьалхара вегетационни хий диллар 231 гектар мара яц. Из вIалла ла мегаргдолаш хIама дац. Вегетационни хий дуллилга ледара лел Урус-Мартановски, Шалински районий боахамашка. Хвоттам хий диллара аьттув болаш бал яхалга бахьан дац.

В. ТУГАНОВ,
Нохч-ГIалгIайчен Минводхоза хих пайда эцара вокхагIвола инженер.

IИМЕРЗА БАХ, ДИКА КЪАХЬЕГ

Цхьа дезал санна барттийна ях дуккхача къамех латта «Чечингсельстрой» треста автотранспортни контора коллектив. Шоайла безаме, Iимерза бар аьнна доагIар дIаца оалаш витац цар харцахьарча наькъа тIа ваьннар. Коллективо сий лакха лоаттадар хIаранегара хьадех, бе боагIачоа цIенхаштта бехк бу. Иштта къахьегаши яхаши я Ерригсоюзни социалистически яхье массехказа хьалхара моттиг яьккха йола из коллектив.

Цхьан дийнахьа балха болпаш хьа коота бохабу малар мелар предприяте водителаша Борщов Имрана, Шейко Виктора. Цаьца къахьегаш баьшта чIоагIа новкъадаьлар из санна дола гIалат шоашта юкъерча нахагара далар. Цох сакхийнача предприяте кулгалхоша уж шаккхе а балхара дIаьакхха лаьрхIар. Из шоашта хайначул тIехьагIа гIалат баьннараш къахьегаш йолча Изнауров Шахид керте латтача бригадера водителаш предприяте кулгалхой болча а баьхка дехар дир уж балхара дIа ца бахар. Цар массане а дош делар из санна доле гIулакх шоай бригаде кхы цIаккха а нийслургдац аьнна. Цар дехара жоп делар кулгалхоша. Бригада водителий собране дийцар из дош, шоай карах кхы из санна дар довлийтарг ца хиларах дош даьккхар дехкечаргара. ХIанз предприяте дикагIбола производственникаш лоархIаши шоаш бакъахьарча наькъа тIа баьхачарна баркал яхаш ба уж.

Автотранспортни конторерча моллагIчунга дика е во деча дика тIаотташ ба цига къахьегаш мел бараш. «Дукха ха йоацаш авари ца хулийташ 25 шера водитела Индуркаев Супьяна болх бар белгалдоаккхаш дар конторе. Цунна деза совгIат делар новкъосташа, Сийлен грамота — предприяте кулгалхоша. Пенсе водаш вола моллагIа саг из ди цIаккха дицлургдоацаш накъавоаккх. Дукха ха йоацаш дегтIара доагIача дIайхача дешаьца ловцаш доахаш пенсе баха накъабаьхар водителаш Землянский Петр Егорович, Кистанов Василий Елисеевич, Федюшкин Емельян Иванович. Царна маьхера совгIаташ дIадаши делар. Пенсе баха дукха ха ялалехьа цIагIа батIа сатем а ца хулаш юха а шоай барттайнача коллективе баьхка хьинаре къахьегаш ба уж.

Автотранспортни предприятерча водитела Нефедов Виктора бер хала цамогаш а хинна больнице кхаьчар. Нагахь санна сиха цIий ца хуле бер делар кхерам болаш дар этта гIулакх. Цох хоам бир цу бера дь къахьегаш волча предприяте. Сиха оарцагIа а баьнна цун новкъосташа мел эша цIий делар уначоа. Шоай бер Iоажала кIалхара даькхарашта баркал аьлар чун даьша. МоллагIча сагага во деча иштта оарцагIабоал водителаш. Масала, дукха ха йоацаш цIаьхха кхелхар предприяте хинна хаьхо — йоккха саг. Грозне вахаш гаргарча нахах цхьаккха саг вацар цун. Бакъда, ше болх беш хиннача коллективо дика кийчо а яь дIаеллар. Цамогаш хинна саг больнице Iовижача цунга хьажа каст-каста тIехьа болх уж, цIагIа хьажа, новкъостал де дезаш моттиг нийсъелча из ду.

Цхьаккха бригада яц конторе массехк къамах нах юкъе боацаш. Къахьегамца доттагIал чIоагIденна дукха акипажаш я цига.

Царех я Дошкуев Вахийа Свинолупов Михаилен яр, Закаев Султанен Индуркаев Супьянен яр, кхыяраш. Водителашта юкъе яьржача социалистически яхьо а доккха новкъостал ду уж вIашка озара, царна юкъера доттагIал чIоагIдара. Хьалха латтараша шоашта тIехьабусачарна новкъостал ду, шоай опыт дIайовзийт царна. Керда балха баьхкачарна хьехар деш бола наставникаш а кIезига бац укхаза. Уж ба массане а лоархIаши сий деши бола ветеранаш Подберезный Иван Тихонович, Сербин Павел, Шамхъянов Илез, Сайгиреев Султан, Абадиев Мусса, Абрамян Григорий, кхы дукха бараш а.

Каст-каста вIашагIа а кхийте экскурсешка ухаш хиларо шоайла дикагIа бовзийт предприяте водителаш. ДIадахача шера уж экскурсе хиннаб городашка Ереване, Баку, Волгограде, Нальчике, Пятигорске, вай республикерча хозача моттигашка. Укх шера а яьй цар цу тайпара массехк экскурси.

Иштта яхаш а къахьегаш а йолча барттайнача коллективо дика толамаш доах укх шера хIара бетта а. Масала, 25 июне кхоачашъяьй цо хьалхарча ах шера план. Цо карара ца йоалийташ лелаю РСФСР Минсельстроян профсоюза ЦК-н, «Чечингсельстрой» трестен профсоюза объединенни комитетен карара кара тела Ше байракхаш.

КПСС XXV съезда сийна тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачаш а деш уж деза совгIаташ дIахо йодача хана а кхычунга дIа ца кхачийта лерхI автомобилисташа.

Б. КОСТОЕВ.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ— ДУКХАГIА

Дулх кийчдара ах шера планаш ханал хьалха кхоачашъяьй юрта боахама министерства 14 боахамо. Масала, «Гойтинский» совхозо 168 процент кхоачашъяьй дулх кийчдара ах шера план. «Победа» колхозо — 154 процент, «Коминтерн» колхозо — 121 процент, «Загорский» совхозо — 104,5 процент, иштта кхычар.

Министерства 11 боахамо толамца кхоачашъяьй шура кийчъяра ах шера план. Иштта, Шелковски района «Путь к коммунизму» колхозо — 109, Гудермесски района «Кавказ» колхозо — 107, Сунженски района «Заветы Ильича», «Восход», Орджоникидзе цIерагIча колхозаша — 107. Шалински района XX-гIча партсъезда цIерагIча колхозо — 166 процент.

Цхьабакъда, массанахьа дика лелац хьайбай продукташ яхара гIулакх. Паччахьалкхенга шура йохкара ах шера план кхоачашъеча низкъало хьал эттад Назрановски, Наурски, Малгобекски районий боахамашка. Иштта хьал да Грозненски, Сунженски, Надтеречни районий боахамашка а.

Паччахьалкхенга дулхи шурей йохкара ах шера план кхоачашъяра боахамаша дулхкомбинате дIачудаьа деза кондиционни доахан. Нагахьа санна уж тайпа дараш деце дулх дозал кIезигагIа вола доахан «Скотопроме» дIачудала деза чуоттадаь уж дорстаде йиш хургйолаш.

А. ГАНДАЛОЕВ
юрта боахама министерства экономист.

ГОВЗАНЧ

МоллагIча балхо хIаранегара дIадех эггара хьалха каральца гIулакх кIоаргга довзаш а из лезаш а хилар. Из шаккхе хIама сагах доаллаш дене цун шийна а производствана а бала хул цох.

Шийна безаш хьежаб Джамбулатова Небес доярка болх. Из бакъдолга ховргда Грозненски района «Ермоловский» коа тIара оалхазараш лелаеча совхоза № 1 йолча ферме нийсвенначоа. Совхоза кулгалхоша а хьайбаш лелараша а дика могаю доярка, массанена езаш а сийдеш а я из. Балха моттиго даккхац сата сий, шийна хьатIайийца болх, из боккха е зIамига бар аьнна хьисаб ца деш. дерригIа лелабаро доакх. Цу нахах я Неби. Совхозе кхы иц цул дикагIа ший болх бовза а беза а доярка. Доярькас ший къахьегама никъ дIаболабаь ткъаьи итт шу даьннад. Вешта аьлча, дерригa вахар дIаденнад хьайбаш лелара гIулакха. ХIаьта тIабезаш бола болх иззал лелалургбий? Лелалургбац!

Вурийтта етт лелабу Джамбулатовас. Кхыча доярькашка долчул вIалла эрграш дац цун Iул. Ерригача фермера доахан цхьан фух да: «красная степная». Цхьабакъда къаьнача доярькас йоаккха шура кьоначар йоаккхачул дуккха тIехь хул. ХIара шера тIеттаду цо йоаккхаш йола шура. 1973 шера план 2750 килограмм йолаш хIара беттача Iаттагаре 3356 килограмм шура яьккхар Небес. 1974 шера 3640 килограмм. ХIаьта укх шера пхе бетта план 140 процент кхоачашъяьй хьинар долча доярькас. Дуккхача шерашка иштта хьинаре къахьегарах соахка Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай Джамбулатовайна.

— ХIара говзанча, ший-ший хьайленаш хул, хьа йий уж? — хетт аз Небега.

— Фу кьайле хургья са, — жоп лу доярькас, — тха балха керттердар хьайбашта эша гIулакх дизза дIакхачийтар да. ХIаьта сона хьайбаш дезадалийтар са нана яр. Шийтта шу даьлча тхоай доахан детта йолаелар со. ХIаьта кхийначул тIехьагIа Казахстане ферме балха яхар.

— Хала ма бий доярка болх, хIана хийцабац Iа из? — хоатт аз дIахо. Ела а къежа, саббаре жоп лу доярькас:

— Со-м кIаьдъеннаяц цунах, ссна хетарах, кхыбола болх сога булург а бацар. Дукха деза сона хьайба. Мотт хьалебе ца хоаш из хилар мара кхы башхало яллац саган цуннен юкъе. Шоаш дезарга хьежжа хул уж сагаца а. Iуйрийна пхиъ даьлча доагIа тхо бож бетта. Кхоачаш гучаялале йовз со сай хьайбашта. ХIаьта юхе яхача дог тохадолийташ хьесталу уж: кулгах мотт хьокх, оагIув тох, теркал ца дича — Iах. ТIаккха мишта Iелургъяр со царна эшша гIулакх дIа ца кхоачийташ. Шоашта деча гIулакхага хьежжа лу цар беркат.

Цхьаькха хаттар ду аз доярькага.

— Ткъаьи итт шу ма дий Iа бож бетта, цунах дукхагIа йола ха «Ермоловский» совхозе балха йолаш а яьккхай Iа, хьона хетачох шура малагIча фун долча доахан я дикагIа.

— Айса мел дийттача хьайбаел эггара дикагIа хет сона шура ялара а Iаьхар ца дисара а «красная степная» фух дола доахан, — жоп лу доярькас. — ХIана аьлча, сиха Iомалу уж режимага, шурий хьоанал а лакха хул йиэь хIама дика дIалат. Цунга хьежжа шура а дукхагIа хьахул.

Доярка хьинарах, хьайбашта из езарах лаьца дукха дийцар сона ферма скотника Х. Джабраилова.

Iай дар из. Шелъяларах цIаьхха цамогаш а хинна метта ежар Неби. Делкъийга шин сахьат даьлча бож бетт ферме. Шиъ а кхоъ а даьлча хиннад. Доярькаш бож биийтта а баьнна цIабаха кийчлуш хиннаб. ХIаьта Небе доахан малаггара Iехаш хиннад шоай доярка дукха гарах. Кхы хьежжа мегадац Небега ферма заведующена. Группашта цун доахан дийкъа а дийкъа, уж детта деза вьннад цо доярькашка. Цхьабакъда царех цхьаккха а тIайитаяц хьайбаша. ТIаккха кхы хIама а ца хинна Небена тIехьавахав ферма заведующи. Метта уллаш йола ший доярка бIаргайча цунга хIама ала а чамогаш араваьннав из. Небес ше сиха кхетадаьа хиннар. Сиха хIама тIа а йийха из ферме Iоххаьнача Iехаш дукъала доладеннад шоай доярка яйза доахан...

Тамаш еш ладувгI аз скотника дувцачунга. Аз тамаш яц хинначун, из кхетаде хала дац, шоай доярькига Iомаденна хиннад доахан. Аз тамаш ю кхычун: ткъаьи итт шера ший берашца мо мара, хьайбаштара безам, дега йовхал цун ца йоврах. Дог тохадолийт Небе царна деца гIулакхо.

ХIанз а тIехь нагтахьа мара ца дажийташ чуоттадаь кхоаб ферме детта доахан. Ше дулл Небе хьайбашта доакъар. Цунна шаьра хов малагIча Iатта малагIа доакъар дукхагIа деза, цар оамалаш йовз. Фортах кулг хьоккхаш, уж хьоасташ чакхйоал из цхьан мутIарагIа дIаэтта, мочхал хьекхадеш латтача хьайбашта.

Шура алсамъяккха гIоргарал совгIа Небес дукха терко ю цун хьоанад лакха хилийтара а. Цунна хетачох, къаьстта дика хьайбаша дуаш а шура дукхагIа а хьаьнагIа хулийташ а да хьалхагIа барда а лий тIаккха аргI-аргIагIа мошача доакъарца эль концентраташ, е эбаь кени горохи тийлача. — Цхьаболча кьонача доярькаша теркалдац из, — йоах Небес, — царна хетачох хьайбаш дуккхьала диза хилча кхоачам ба. Из нийса дац. БоарамагIа, чаме дуаргдолаш тела деза доакъар. ХIара дийнахь цхьа тайпа кхача виззалца баарах тоалац саг. Эггара тIехьа кIорда а бий цунцара безам бов цун. Иштта хул хьайбашца а, цудухьа каст-каста хувцаш тела деза царна доакъар.

Iул хан-ханнахьа кердаяаккхар боккхача лоархIаме да хьайбай боахаме. Из доярькаех тийша да, хIана аьлча уж ба доахан Iаьхар ца диснйтара тIахьожам лоаттабе а хьажа а безараш. Укх боахаме къахьегача ткъеста шера цхьаккха етт Iаьхар бисабац Джамбулатовай. Из бахьан совхоза кулгалхоша массехказза маьхе совгIаташ тийннад хьинар долча доярькана, хIаьта шин бутт хьалха шийнна кхеде Iасилг делар.

— Доахан Iаьхар дисара бахьан малагIа да — хетт аз Небега.

Дукха да цун бахьанаш, — йоах цо, — цхьабакъда керттердар етт ханнахьа бугIе ца бигар, бахкачул тIехьагIа цунна эша ветеринарни а вешта а гIулакх ца лоаттадар. ХIаьта из мел дола хIама эвш хила еза доярка, дукха да цунах тийша.

Ферма заведующеца Абдул-Азиев Маликача къамаьл ду аз.

— Тха фермас Грозненски района хьайбай боахамашта юкъе хьалхара моттиг делаяр Джамбулатова санна бола доярькаш тха хилар бахьан да,— йоах цо. Дукха ха я сона Джамбулатова йовзаш. Цул дикагIа болхло, Iимерза саг, дезала нана хургьяц сога хаьттача. Цунга хьежжа болх бе гIерт кхыча доярькаша а. Из бахьан совхозе а районе а хьалхара моттигаш йоахаш хьадоагIа тхо дуккхаза ахкан премеш, совгIаташ, карара-кара ювла цIе байракхаш тийнай доярькашта.

Укх шера 1600 тонн шура яккха еза тха, цунах 1380 тонн паччахьалкхенга йохка деххар тIаийцад фермас.

№ 2 йолча ферма хьайбаш леладераща социалистически яхь лелаю тха коллективо. Укх шера пхе бетта балха итогех а хьалхара моттиг яьккхар оаха. Пхе бетта заданел совгIа паччахьалкхенга 400 килограмм шура ехкар фермас. Со дог тийша ва дIахадача шерашка санна укх шера а яхье хьалхара моттиг оаха йоаккхаргхиларах.

Ферма доярькаш шоайла а социалистически яхье баьннаб. Октябрьски Революце орден лелаеча Кадырова Яхийца социалистически яхь лелаю Джамбулатовас. Шийца яхье яьннар кьона йоI яле а ка лац Небес. Из дукхагIча хана хьалха хул. Укх шера пхе бетта 1830 килограмм шура яьккхар Кадыровас шера план 4000 килограмм йолаш, хIаьта Небес план 2950 килограмм йолаш 1500 килограмм гаргга яьккхай. План кхоачашъяр проценташца лаьрхIача Джамбулатова хьалха яьннай.

Хьайбашта ма-эшша доакъар Iалашдара совхоза кулгалхоша йоакхо ярах чIоагIа раьза я Джамбулатова. Тха балха керттердар шортта доакъар хилар да, — йоах цо, — хозахета доаккхаш дац кица: «Iатта шура метта биэьъ йоал». Укх шера мошача доакъара лаьрхIа 600 гектара тIа хIамаш дIайийнай совхозе. ХIаьта ферме хIанзарчоа машша я барда, концентраташ, баьцах даьккха хьоар, кхыдола доакъар.

Совхоза къахьегамхоша а юрта бахача наха а чIоагIа сий ду Джамбулатовай, хьинар дола болхло из хиларал совгIа ший тIехье дика кхетярах, бокъонца бола советски нах а баь уж когаш тIа оттабарах. Дийша а ваьнна Ермоловски элеваторе керттера бухгалтер волаш къахьегаш ва воккхагIа вола воI — Хьасан. Советски Эскаре гIулакх даь а ваьнна хIанз Саратовски институте деша вагIа шоллагIа вола — ШаIрани, ювтарча бувзама отделене болх беш я йоI Тамаре. Уж кхоккхе а сабар долаш, наха бовзаш а безаш а ба. Къахьегам безаш, хIаман кхомбеш, нахаца Iимерза болаш кхедаьд нанас бераш.

ХIанзалца хьа мел Iомадаьр кьоначча тIехьенна камаьрша дIалу Небес. Ферме дукха доярькаш бз цунгара Iомабенна. Царех ба хIана говза доярькаш лоархIаш бола Исманлова Даши, Амерханова Товсари, Исаева Аьсет, Курбанова Белисат, иштта кхыбараш. Уж хIанз а тIехь каст-каста хатта хIама долаш кул шоай хьехархочунга. Балха говзал Iомаярал совгIа царна хьайбаш дезадалийтар Небес. Дехке баьннабац кьона доярькаш юкъера школа яьккхачул тIехьагIа бож бетта бахарах. Цун уж декхарийла ба из професси езаялийтача Джамбулатовайна. ХIаьта, цул совгIа, ялапеш а дика да цар — бетта юкъера лаьрхIача 150—160 сом эц хIаране.

Небе хьинар айдаьа паччахьалкхен доккхача совгIато. Пхе шера план ханал цхьа бутт хьалха кхоачаш а еш КПСС XXV-гIча съезда дикача къахьегама толамашца накъаяха лаьрхIад доярькас.

С. ШАДИЕВ.

СУРТА ТIА: Н. Джамбулатова.

СУРТА ТIА: ткацки цеха опытни участка оборудоване беча балхах йола свеленеш чуйоагIаш йола производства автоматизированни регистратор. Укхазара командаш ух станокаш совцара тайп-тайпарча бахьанех ткачихашка хоам беча къаьсттача сердалон табло тIа.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУКХАГIА А, ДИКАГIА А

«ДIадодар кIезигагIа а долаш дукхагIен дикагIен продукци лургья вай Даьхенна» яхаш къахьегаш ба Грозненча «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода болхлой.

ДIабахача пхе бетта продукци арахецара план коллективо кхоачашъяьй 106 процент. Планал совгIа арахийца маьхала яьккхай бIаьи эзараш сомий маьха продукци.

Ше-шегIа хьахиннадац уж толамаш. Социалистически яхь нийса вIаштIехьъяьккхар а, шоайла гIо-новкъостал дар, а, завода марка сий лакха лоаттадар а, иштта кхыдола дика гIулакхаш а да коллективе керда толамаш хьахулийтараш.

Завода цехашта, участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаеш хьайоагIа электромонтажни участка коллектив. Цо арахецаш я усилителаш, улицашка оттаеш йола прибораш — «СТК» система. Коллективе белгалбаьнна къахьегаш хьабоагIа мастер Бреславская Галина Сергеевна, болхлой Магомадова Кайпа, Русакова Елена, Саитов Iарби, иштта кхыбараш. ХIара денна шоай балха нормаш тIехкхоачашъю цар.

О. ШАДИЕВ.

ВАЛЕРИЙ ЧКАЛОВ — АМЕРИКЕ

Дицлургдоацача укх денош ка, 38 шу хьалхагIа Къилбаседен полюсе гIолла Америкагахьа никъ биллача советски летчикий сийна гаьнарча американски городе Ванкувере монумент хьаеллача хана, сакъердаме да цу ханарча американски газетийи журналийи оагIош тIа хьежаш.

1937 шера 20 июне «Нью-Йорк таймс» яхача газето ший хьалхарча оагIо тIа керте гIолла даьча йовзонца хоам бора: «Советски летчикаш США-на гаргакхоачаш латт».

Ала дезаш да, Американа шийна чухь вахар капиталистически ашарагIа дIадодаш хинна хилар. Цу номер тIа, иштта хьалхарча оагIо тIа газето хоам бора: «Цхьа саг вийнав, шийтта сага човнаш яьй полиценен забастовка еча болхлоштен юкъе дов даьннача метте».

21 июне «Нью-Йорк таймсо» «ТIехлика никъ» яхача редакционни статья тIа бе боагIача тайпара хам баьб чоалхаенеча метеорологически хьалашка, газето белгал ма-даккхара, «вальлургнева бийсанна», Америкагахьа чакхъийкхача денал долча кхьаьнне. «Исторе чухь эггара гаьнагIчарех цхьа никъ баьб цар, — яздора «Нью-Йорк таймсо»,— эрсий двигатель йоаллача эрсий самолетаца... Шелковера баьнна хьайзза Пирсон-филде (Ванкуверера аэродром — Г. Г.) цар баь никъ лоархIаме этап я сигалара аренаш кареерзаяра даькъе. Советски Союза Турпалаша лоархIаме оагIув язъяьй авиаце исторена юкъе».

Цунна тIехьа 22 июне араяьннача «Полюсе гIолла баь никъ» яхача статья тIа газето критика яьй цу хана Арктике вохалургвац аьнна хийттача уйлашта. Уж уйлаш бакъъяь хьаллаьца хиннай президента къаьстта цу гIулакха кьожаяьча комиссе сотамашца. Ше доклад ейш. комиссе яьхад, «хьаькъал ца хилар хургдар сигала гIолла Къилбаседен Аляске почта яхьа гIортар». «Бакъдар аьлча, — яхаш язаьд цунца дувзаденна «Нью-Йорк таймсо», — технически халонаш-м хьаштмелд а я. ХIаьта а, кхы хьан хургья шеко укх тIеххьарча хана эрсаша хьахьеккхар хайна даьнна долаш уж эшаюларгйолгах?».

«Скептикашта эхь даьд», — йоахар кIиранна цкъазза арадувлача «Таймо».

Чкалов Валере сибат геттара хоза хьекхьеккхадар Колумбия яхача хиво Ванкуверах дIакъоастаьча город Портланде арадувлача «Орегониан» яхача моттигерча газето.

«Из цхьа моллагIвола механик вац, — яздора газето, — майра летчик хинна а Iац. Арктикана тIагIолла бода никъ лаха цунна новкъостал даьча идеалаца, Къилба седкъаца нийсве воагIа из... Ший сий даккхар дукхьа дац цо дер. из дунен аренашта тIагIолла керда наькъаш дохкаш вола хьалхаваьннар ва».

Цу белгалдаьннача денах «Орегониано» 22 июне яздора:

«Гулбеннача наха тIанкI аьнна хьалйизаяр Пирсон-Филд, цецама воаккхаш дар Ванкувера улицашка даьллар, кхыметтел кIирандийнахьа дийлхеча догIанз а маганзар цхьаккха саг эккхаве».

Цига бахача нахе дика дагайоагIа Чкаловий цун экипажий цига кхаьча ха. Царна дагадоагIа, беррига портлендцаш тIаь тIа гIолла Ванкувере дIахьидда. Царна юкъе дар мари сесаги Уэйнан Грейси СтенлигIар а. Уж хIанз пенсионераш ба, цхьабакъда, цу хана уж цхьана баха хайша хозагIбола бутт бар цар.

— ХIанз а тIехьа халахет сона, — йоах сога Грейса, — аэродромагахьа тхо дIадайлача хана. сов сихдаларах фотоаппарат хьаэца тхоаш дицденна хилар...

Никъ баь а баьнна, шоаш Iобессачул тIехьагIа наха шоаш бIаргабойташ вIашагIкхийттача Штаташка гIолла лийлар уж. «Нью-Йорк таймс» яхача газето яздаьд, царга моаршал хетташ Сан-Франциске баха эзараш нах бар, хIаьта аэродроме — моаршал телаш тIаййщар уж. ХIаьта Нью-Йоркерча Пенсильвански вокзале вIашагIкхетара хьакъехьа газето яздора: «Летчикаш эскалаторaца платформа тIара вокзала здане хьал тIа ма-баьллинге а. Советски Союзаца дика уйла йолаш бараша, дIахьалхашка а лийлха, гвоздика яха тов мо цIе эзараш зизаш тайсар цар наькъа тIа».

Кхы дукха хье ца луш дег чу ессар гIорбаьннача наькъа сийна монумент йогIара идея. 1937 шера 24 ноябре «Орегониан» яхача газето хоам бора Генри Расмуссен председатель а волаш йолча къаьсттача комиссе хIаьтте, монумента проект енна хиларах.

ДIадахад шераш — «шийлача тIема» чамза. шераш а тIехьа. ХIаьта хIанз «Орегониан» яхача цу газето язду:

«38 шу хьалхагIа историна юкъе вахав эрсий кхо летчик, Ванкувере уж Iобессача хана. Цар денaлеча гIулакха хIанз юххера а де доагIача тайпара сий дергдолаш да».

Г. ГЕРАСИМОВ.
Ванкувер—Нью-Йорк.
АПН соб. корр.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Дуккха къамаш дахача Сингапура — Малаккски пролива хина юкъерча иззамо цІн йолча гІайрен тІа уллача ши миллион саг вахача мехка бахача нахах ахаш хІана бац аьнна бараш кхалнах ба. Уж ший лоІамера республика хьалъечаьхьнаре дакъа лоацараш хинна ца Іеш, обществе цхьатарра бокъонаш хилара тІехьарча къовсама хьалха латташ а ба.

Сингапуре хІанз а массанахьара дІадаьха даланза да маІача наьхачоа нийсса кхалнаьха къахьегам мах тела йиш ца хулийташ, хоржамашка цар бокъонаш эшаеш дола хьалаш.

1975 шу доладеннача юххье хьалха латтача сингапурски кхалнаьха инициативни группо вІашагІъеллай цхьатара бокъонаш Іаляшъяра тІехьа къовсам лоаттабу Комитет. ХІанз гаьнарча Сингапуре дездеш да кхалнаьха Дунен халкъашта юкъерча шера хетадаь денош.

СУРТА ТІА: моттигерча фабрика болхло. Кхалнаьха кулгаш — тІехдикача продукце лард.

ТАСС фотохроника.

НОРВЕГЕ МЕХКДАЬТТЕИ НАТО-и

Къилбаседен фоьрда чура Норвеге доалахьарча дукха мехкдаьтта доаллача моттигех промышленни хьисапе пайда эца болабаь дукха ха ялалехьа цуьнна къаьстта чІоагІа промышленни теркам тІаахийта баьлар НАТО тІема кулгалхой. Осло ше къамаьл деча хана американски адмирала Уорт Бегле духхьал хьакхайкадаьд. Норвеге континентальни шельфа районе мехкдаьтта доалла моттигаш дукха ха йоацаш хьаелларо цу мехка стратегически лоархІам чІоагІбаьб. хІаьта цудухьа, дий хьона. Норвегена гонахьарча районашкара американски гІемафорда низаш «алсамдаханза» а хІаьта иштта «мехкдаьтта доаллача моттигашта хьалхагІе деиз оборона кийчъянза» а ягьяц, аьнна. Адмирала яьхар хьаллаьцар Европерча НАТО вІашагІтехача герзашларча низий лакхехьарча главнокомандующе инарала Александер Хейген цу блока тІема комитета председатела Питер Хилл-Нортонеи.

Цхьабакъда из йоакхо цхьанна тайпара къоабалъянзар «лорабе» лаьрхІараша. НАТО-на юкъе йола Норвеги массаза а духхьала хиннай. хІана а я ший территоре тІа маьршача хана кхыча мехкий бІу тІема безаш. ядерни герз вуттадара. Норвеге кхыча мехкашкарча гІулакхий министра Кнут Фрюденлунда ше «Дагенс нюхатер» яхача газета интервью луш хьакхайкадир. НАТО низаша Къилбаседен фоьрда чурей Къилбаседен Атлантикерен мехкдаьтта доалла моттигаш лорае аьнна еннача предложенена ше духхьала хилар. Цигача белгалдаьккхар цо, дунен халкъашта юкъера кхоачам кІаьдбара политика дІахо лелаелга дезаш Норвеги хилар.

Из интервью ше йоашхаш. «Дагенс нюхетеро» белгалдаьккхар, «норвежски мехкдаьтта доаллача моттигашца НАТО гІулакх хуг цз хилар. Фоьрда платформаш норвежски фоьрда полице лорае еза». Цу тайпара ха оттаделга вІаштІехьдаккхарах йола хьадда предложени ахка чакхдоалаш болх йистебаккха безаш йолча къаьсттача комитето кийчъеш я.

Цул тІехьагІа цу деша гадоахарг тІабахка лаьрхІар Къилбаседаатлантически пактаца доал дераша. Малха яьлар Къилбаседен фоьрда чура мехкдаьтта установкаш лораелга Еврогруппа оалаш болча пхе мехка — Англе, ФРГ, Дание, Нидерландай. Норвеге — юкъарча низашка вІаштІехьдаккха аьнна Нидерландаша еина предложени.

Лоацца аьлча, массаза а Къилбаседен фоьрда тІа — Советски Союзен кхыча европейски социалистически паччахьалкхенийи доззонашта гаьна йоацача лоархІамеча дунен халкъашта юкъерча хин бассейне — латтаргІола НАТО тІема флот вІашагІйолла йолае гІерташ да леладер. Милитаристски гІозарий цу тайпара планаш духхьала я кхоакам кІаьлбара гІулакха, континенте коллективни кхерамзален системма хьаяра новкъарле е лаьрхІа я уж, цудухьа Европа халкъаша харцахьа а лоархІ.

В. АНДРИАНОВ.
(АПН).

СОВЕТСКИ АВТОМОБИЛАШ — ФИНЛЯНДЕ НАЬКЪАШКА

Финлянде чІоагІа дика лоархІаш я советски легковой автомобилаш. Массехк шу хьалхагІа керттерча дакъе «Москвичаш» «Волгаш» яр уж. ХІанз наькъашка этІа-тІа дуккхагІа гучаювл «Лада» («Жигули»). Цун технически дикалий чІоагІагІа мах баьб опытни фински автомобилисташа.

Ткъаь итт шу гаргга даьнизд советски автомобилестроене продукци «Конела» яхача фирмо Финлянде чуувза, хІаьта цун керттера экционер я «Автоэкспорт» яха арахьара торгови объединени. Цу шерашка фирмо ехкай 150 эзар совгІа советски автомобилаши мотоциклаши. Уж, могаеш хилар кІезигача дакъе, дувзаденна дер «Конело» иштта тІехдика гІулакх, бедга вІаштІехьдоахаш хиларца а. Бедда бодича саь фирменни эмблема тІалаьта технически тІехьожам лоаттабу пунктеш я Финлянде еррига районашка. Советски машинашца тІа-тІа дуккхагІа хьашт хиларах хьалъю кеда автомобильни центраш. Царех цІ — из хьаьий советски фински проектни гІишлошъечен организацеша цхьана — дукха ха йоацаш хьайийллай Лаппеенранте.

Цунца дувзаденна хиннача пресс-конференце города мэра Ярмо Кельхе дийцар советско-фински цхьана леладу гІулакхаш тІа-тІа шорлуш хилар:

— Финско-советски доззонна йист я транспортни бувзамаш дика а хиларах, — белгалдаьккхар цо, — тха город Финляндене Советски Союзан юкъера шоай тайпара бокъеІабаш я. Укказа тІоала чакхдоал лоархІаме хин хьарсам — Советски Союзаца яьча соглашенегІа реконструкци яь Сайменски канал, городе гІолла чакхйоалаш газопровод йиллай советски специалисташа. СССР-ера йоагІача Іалама газа новкъосталца тоъал дукха электрически тепловой энергии йоакхх тханцига. Городен гонахьарча районашкен бахача дуккхача наха болх ба советски территоре тІара Светогорски целлюлозно-кьахата комбинат шеръяри реконструкци яра бахьан долаш.

Д. ГАЙМАКОВ,
АПН соб. корр.
Хельсинки.

СПОРТ

ХАЛА ЯЬККХА КОТАЛО

Укх деношка Грозне Орджоникидзе цІерагІча стадионе «Терекни» Элистера «Уралани» яхача командашта юкъе аргІанара матч хилар.

Ловзар доладеннача хьалхарча минуташка деиз гуш дар хьаьший вай городе эша дагахь болаш баьхка боацилга. Сихен нийсен хьожайора цар шоайла дІа-хьа луш йола бургац. Цар даим къовсам лоаттабора бургац шоай карара ца ялийтара. ХІаьта вай футболисташ сиха ца луш ловзар. Шоашкара бургац дІаяьккхача дукха сагота а хилацар. Хоалуш дар уж атта котало яккха дог доахаш болга. Цудухьа хьалхара ткъаь итт минут совле «Уралана» футболисташка йолаш чакхъяьлар. Цу совленах цар пайда а ийцар. «Терека» наІарашка бургац чутехар хьаьшаша. Цул тІехьагІа мара болабаланзар вай футболисташ бокъонца ловза. Бакъда гІалат далийтацар «Уралана» защитникаша. Иштта, счет 1:0 а йолаш хьаьший котболаш чакхъяьлар хьалхара тайм.

ШоллагІча тайме кхы а сихагІа ловза болабелар «Терека» футболисташ. Шоашкара дІаяьккха бургац юхахьаяккхалца дог Іабацар цар. Ловзара совле шийгахьа ерзийр «Терека». Шоашта ховр-могар дора вай форвардаша Михеева, Якушкина, Синькос, Шаулова хьаьший наІарашка бургац чутоха гІерташ. Эггара тІехьа царна из карагІ а даьлар.

Аьттехьара, хьаьший наІараштa хьалхашка гІолла чакхъяргІолаш, Шаулова, техача бургаца шоай штрафной площадка тІа кулг техар «Уралана» футболиста. Из бахьан долаш пенальти хьожайир «Уралана». Хьаьший наІарашка бургац чутехар А. Михеева. Цул тІехьагІа дукха ха ялалехьа Синькос шоллагІа бургац чутехар хьаьший наІарашка. Иштта, счет 2:1 йолаш чакхдаьлар из ловзар. «Терека» футболисташ хала яьккхар из котало.

М. ХАМАТХАНОВ.

ТАБЛИЦА
«А» класса шоллагІча группа кхоалагІча зоне ловзача командай гІулакхаш

Командаш	Л	К	Ц.К	Э	Б	О
«Машук»	16	7	7	2	21—12	21
«Терек»	15	8	4	3	21—14	20
«Динамо» Мах.	15	8	3	4	24—12	19
«Ростсельмаш»	13	8	3	2	20—8	19
«Торпедо» Влад.	14	8	3	3	16—5	19
«Труд»	14	7	3	4	17—12	17
«Авангард»	14	7	2	5	16—16	16
«Локомотив»	14	5	5	4	13—8	15
«Дружба»	13	6	2	5	16—11	14
«Уралан»	15	5	4	6	11—12	14
«Химик»	15	6	2	7	16—25	14
«Салют»	13	4	5	4	19—13	13
«Волгарь»	14	5	3	6	19—18	13
«Новолипецк»	14	5	3	6	18—21	13
«Сталь»	14	5	3	6	12—17	13
«Машиностроитель»	15	5	3	7	15—22	13
«Динамо» Став.	15	3	5	7	9—15	11
«Динамо» Брян.	16	1	8	7	9—22	10
«Торпедо» Таг.	14	3	2	9	14—30	8
«Ревтруд»	15	2	2	11	9—22	6

Белгалдаккха доагІа: Л — ловзараш да, К — котвалар, Ц. К. — цхьаккха кот ца валар, Э — эшар, Б — чуйийтта бургацаш, О — очкаш.

* * *

Нохч-ГІалгІайчене шахматех ловзара хьалхара моттиг яккхара йола къонабарий яхьаш латт Грознерча шахматех ловзара клубе. Чемпиона цІи яккхара тІехьа къовсам лоаттабу эггара дикагІа ловзача 13 шахматисто.

ЩІаккха а ца эшаш 7 тур чакхъяьккхар № 41 йолча школа дешархочо Немцев Бориса, яккха йиш йола пхиъэочко яьккхар № 106 йолча школа дешархочо Чехнатский Александра, кхоалагІча моттиге ва № 2 йолча школа дешархо Лупарев Виктор.

Турнир чакхъяьнначул тІехьагІа Нохч-ГІалгІайчен дикагІа болча шахматистех вІашагІтеха команда РСФСР-е хьалхара моттиг яккхара ловза город Таганроге гІоргья.

О. ТИНИКАШВИЛИ.

ЗАМАНЦА ГІА БОАХАШ

ПИСАТЕЛА М. МУСАЕВА — 60 ШУ

Писателаш тайп-тайпара кхоач лаххаленашка: цхьабараш сихха, дукха ха дІа ца йохийташ, вожаш сих ца луш паргІатта, бІубенна, шоаш баьча наькъага юха а хьожаш, тІагІертта хьинаре къа а хьегаш.

Цу тІеххьарачарех ва хІанз кховзткъа шу даьнна вола поччий писатель, драматург Мусаев Магомед Мусаевич.

Атта хиннабац писатела вахара никъ. дуккха хІамаш нийсденнад цунна цу новкъа. Из къахьега волавеннав Грознерча мехкдаьттахошта юкъе юххьанца кочегара ученик волаш, тІаккха крекинг-завода оператор волаш. Литература дукха дезаш хиларах Нохч-ГІалгІай радио балха вола из. Из болх бу цо Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема хьалхарча шерашка. Цул тІехьагІа Советски Эскаре гІулакх деш хул...

Эггара хьалхара цун произведени яр 1939 шера радиона издаь «Дошо гуйра» яха дувцар. Писатела цІаккха а йицлац радиоца из ешача хана ше ладувгІаш ваьгІа сайре. Эггара хьалха цун дувцарий сборник дар 1960 шера арадаьнна «Сатоссаш» яхар. Цу тІа писатела дувца дешаш айттар тІехьа тІайоагІача хана цун хургІолча творчестваларде. Цу тІа керттера моттиг лоацар «Ираза овла» яхача повесто. Цу тІа дувц кагирхоех, цар иразах, безамах. Цу тІа дувцараш ба къона колхозхой Белитен Руслани. Атта бац цар вахара никъ. Къаьнача замано еш йола духьаленаш эша а еш, шоай иразага кхоач уж.

Цу сборникал тІехьагІа араьлар цун «Дошо боошка», «Анзор» яха повесташ, «Тол кхессача тІехьагІа» яха роман. Цар вай республике меттел кхычахьа а цІи хазийтар писатела.

«Дошо брошка» яхача повеста тІа писатела язду советски милице вахарах, къонахчал а денал а долча нахах. Из детективни язъяь яле а, цу тІа оттаяьй актуальни проблемаш. Цу тІа буви милице беш бола болх, общественни дехкара дешаш. Ше дІаболабаьча балха тІа къопача специалиста нийслу халонаш я цу тІа. Оттадаьча хІара хаттара жоп доладеннад автора, художественни уйланца къоастадаьд. Цудухьа дезаделар из дешараштa.

«Анзор» яхача повеста тІа писатела вуви эІамига волаш пан нанен а денна вола Анзор. Из бо шийга дІаэц къаьнача казаха Сабир-акас. Бакъда ший гаргара саг ва аьле, Хизирмоллас дІавоаккх пушара Анзор. шийна пох воІ ве дегехьа. БІеха дог долча Хизира мог из дына хьехамца тувлаве. Вахар дуккхагІа ме довз. Анзора дикагІа кхетаду дыно яхар харц хилар. ХІаьта иштта бола цун кхетам хьахилара керттера новкъостал дир Анзора болхлочо Семен Ивановичей доро Наталья Петровнаси. Дика а дог цІена а болча наха гІо ду цунна Хизара кІалхарвала, болхлой коллективах дІакхета. Цига къахьега волавелча корадоагІа эІамигача сага шийн ираз.

«Тол кхессачул тІехьагІа» яхача романа тІа Мусаева дувц таханарча кагирхой мораль, нравственни уж тоабалар, боккхагІбарий духовни вахар. Хьалхарча произведенеш тІа санна йоацаш кхыча тайпара ювц автора из проблема: цунна ший керттера декхар хет цу тІа сага уйлаш, тайп-тайпара ханаш йолча наха вІаши леладу гІулакхаш, вахарах, эхь-эзделах, обществе лоацача моттигах цар йола уйлаш ювцар. Цу тІа бувца керттера нах ба Мовсар, Элиса, Нохьа, Илез, Висхан, кхыбараш. Цар ду гІулакхаш, уйлаш шоай даьй — Мурдален Сардален моральни нормаша хьалхе а къоастадаь да.

«Дошо брошка», «Анзор» яха повесташ Нохч-ГІалгІай книжкий издательствеи «Тол кхессачул тІехьагІа» яха роман «Современник» яхача московски издательствеи эрсий меттала араяьккхай. Дика дош аьннад цу произведенеех «Литературная Россия», «Литературная газета» яхача газеташ тІа, «Юность» яхача журнала тІа.

Дика хІама карагІдаьннад Мусаевна драматурге а. Советски Союза Турпала Хаьпаша Нурадилова цІерагІча Нохч-ГІалгІай драматически театро оттаяьча «Тийрка талгІеш» яхача драмас республика керттерча драматургашта юкъеоттавир Мусаев. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа лийтача наьха образ дика хьахьекхай цо. Критико бе а боалІаш дика мах баьб цун.

Цу драмана тІеххьа «Цхьан юрта» яха кхы цхьаькха пьеса язйир цо. Автора дувц тахан юрта бахача цаьха вахаре хиннача кердача хувцамех, цар оамалех, психологех. Цу тІа дика хьахьекхай къонача кхалсага Алпатуй образ. ДІаяхача заман воча гІулакхашта кІалхара яьнна саг я из. Писатела кхетаме хьахьокх керда саг хьа миштa хул, баьде хиннача лоаман кхалсага керда кхетам, ше йиза йола саг хиларах йола уйла хьа мишта хул. Пьеса тІа майрра бегбоах шоашта хІама хов яха, эхь ца хеташ бола дына керте латтараш, дезала къаьнарча Іаьдале йола иждевенчески паразитизм, нийсхо йоаца, хийра гІулакхаш.

1968 шера арадаьлар цун пьесай «Тийрка тІалгІеш» яха сборник, цхьаннахьа а араяланза йола «Кортамукъале бахьан гІайттараш» яха пьеса тІа а йолаш. Цу тІа дуви революцена тІехьа лаьттача даьй турпала традицех. Цу тІа йола цхьан актах латта «Халкъа патруль», «Совлен мелна кад», «Хьаста юхе» яха пьесаш таханарча вахарах, дІаяхача замех юхедисача воча гІулакхашта духьал язъяь я.

Мусаева эрсий метталара яьхай А. Фадеева «Бохоо» яхача романа отрывкаш, А. Гайдара «Тимура цун командех», «Чуки Геки», «Сигала бесса кад», А. Носова «ЛагІаш», кхыйола произведенеш.

М. Мусаев оригинальни писатель ва. Цун произведенеш тІа бувца мотт ший тайпара халкъа ма-барра, литературни дика тоабаь ба. Дуккхача шерашка Нохч-ГІалгІай книжкай издательстве боккхагІвола редактор волаш болх беш, дуккха новкъостал даьд цо къоначча литератораштa меттел, боккхагІбараштa а художественни произведеней мотт тоабара.

М. Мусаева творчество партийноста, халкъала, интернациональни уйланах йиза я.

Прозаик, драматург, переводчик, СССР писателий Союза член волча коммуниста Мусаев Мохьмада кховзткъа шу доал из творчески низах, хьинарах, вахарцарча безамах виза волча хана. Цун дукха да де дерхІараш. Уж кхоачашхургда аьнна а хет. Из иштта хургхилара тешал ду писатель чІоагІа къахьегаш хиларо.

А. АЙДАМИРОВ,
писатель.

ПИОНЕРСКИ АХКА

Къахьегамеи салаІареи лагерь

Алпатово яхача юртарча «Наурский» комсий совхозе я «Энтузиаст» яха кагирхой лагерь. Сийрда а паргІата а да комсомольцаши пионераши чу Іеш дола цІенош. Цига совхоза новкъостал деш а сакъердаме салоІаш а да Грознерча школашка деша дагІа бераш. Балха а спорта тайп-тайпарча ловзарашца а дешархошa чІоагІъю шоай унахцІено.

Лагера коа каст-каста хьахоз доаха самукъане иллеш. Безаме ха йоаккх бераша. Цар къахьегара а дика салаІара а мел эша хьалаш хулийт совхоза директора Конев Александр Михайловичен керттерча агронома Пензурова Анна Ивановнаси.

Хьалхарча сезоне цига хилар Грознерча № 46 йолча школа дешархой.

Іуйренна хьалгІаьттача, берашка физзарядка яйтар физрука Сальников Николай Константиновича. Цул тІехьагІа Іуйренна хІама дуийтар.

ТІаккха хьайоагІар совхоза машинаш. Цар тІа хайше, балха болхар дешархой.

ХІара сага ше къаьстта задани лора. Царех дуккхабараша ханал хьалха кхоачашйора шоай балха норма. Белгалбаьна дика къахьийгар дешархоша Зюрин Андрея, Белух Галяс, Вяхаев Руслана. Цар норма 135—150 процент гаргга кхоачашйора, задани тІехкхоачашъеш чакхбаьлар дешархой Борисова Оля, Клепикова Наташа, Сазанова Оля, Штукина Марина, Гуторова Люба, кхыбараш а.

Ах дийнахьа болх баьчул тІехьагІа сакъердаме салоІаш хулар бераш. Уж футболах, волейболах, истола тІарча теннисах, шахматех ловзар, некъе Іомалора, кхыдола спортивни ловзараш дора.

Геттара безаме чакхдаьлар «Нептун» яха цІей. «Живорн, кагий нах!», «Живорий, мехкарий!» яха ловзараш.

Еррига отрядаш Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом лаьттача шерашка Кавказ моастагІчох лораеш Алпатове байнача наха дегІа памятник долча хилар.

Сарахьа хІама диачул тІехьагІа хоза сакъердар бераша: Лагере хьадеш мел дола хІама дешархоша шоаш дора: коа а цІеношка а еш йола цІено, даа хІама кийчдар.

Совхоза доккха новкъостал хулаш, бераштa сакъердаме, цар, унахцІено чІоагІлуш чакхъяьлар лагера хьалхара сезон. ХІанз Грознерча кхыча школашкарча бераша салоІаргда цу лагере.

В. АРЮТКИН.

ТУРПАЛА ГОРОДЕ ХИННАБ

ХІанз каникулашка долча хана бераша салоІ пионерски, спортивно-къахьегама, спортивно-къахьегама военизированни лагерашка, школашкарча салаІара майдашка, тайп-тайпарча экскурсешках. Къаьстта дика дийша, тиша аьшк гулдеча, школерча субботникашка дика дакъа лоацаш хинна бераш вай Даьхен езача моттигашка хьажа кхувл.

Иштта хьажа яха турпала городе Волгограде хилар Грознерча № 40 йолча бархІ шера дешара школа вовхІагІа «Б» класс.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа эггара чІоагІагІа тІом хиннарех йолча цу городе вай Даьхе фашистски гІаьрахоех лораеш байнача бІухошта дегІача дуккхача памятникашка хьежар бераш. Уж хилар Мамаев Курган. Лысая гора яхача, гитлеровцашта ка ца луш вай бІухоша тІом баьча Павлова цІагІа, хьаьр тІа, Сталинград лораеш эггара боккхагІа моастагІчун низ тІалаьттача 62-чен 64-чен эскарашта дегІа памятник долча.

Дешархой хилар вай Нохч-ГІалгІайчен сий долча воІа Нурадилов Ханпашийна оттадаь памятник долча а. Цо Даьхе лораеш, ший город, ковкарт санна Сталинград хеташ ший са дІаденнад Волгограде. Цун тІара лаьтта дера пионераша, шоай школерча тІема сийлен музее дІаоттадаьл цар из.

Сталинграде хиннача тІемашта юкъе эггара чІоагІа тІом лаьттарех цаІ я Лысая гора яха айенна моттиг. ТІо миссел дукха я цига хІанз а аккийса патронаш, йоккхийча топий пхоччий бомбай гаргаш. Лохьа а яь, яж а енай бераша.

Вай Даьхен цу езача исторически моттигашка хьажарал совгІа, деригача дунен тІа а цІи хеза Волгоград йовзаш. цун белгаларча моттигашка хьожаш хилар вайцигара баха пионераш. Волга тІа лийчар. Горьке цІерагІча театре спектаклага хьежар.

Ю. ЮСУПОВ.

КАГИРХОЙ ЦІЕЙ

Вай мехка еррига миІингашка санна шоай доккха цІей дездеш ба Нохч-ГІалгІайчен кагирхой а.

Ерригача комсомольски организацешка, культура учреждениешка чакхйоахаш латт советски кагирхой Деина хетаь тематически сайренаш, книжкаш дешарий конференцеш, къахьегама а комсомола а ветеранашца вІашагІбетталу кагирхой.

Къаьстта дукха гІулакхаш чакхдаха лаьрхІад кхоана, 29-ча июне Іуйренна деиз саргала Грозненски фоьрда тІа, стадионашка, паркашка чакхйоахаргья сакъердаме спортивни яхьаш. ХІаьта сайрейна 7 сахьат даьлча С. М. Кирова цІерагІча парке республика кагирхой викалаш шоай цІейна хетаьча митинге гулалургбі. Митинг чакхъяьлча парке хург да художественни самодеятельноста концерт, халхараш, гойтаргда кинофильмаш. Фейерверкаца чакхдаргда паркера цІей.

СалаІарел совгІа къахьегама гІулакхашца а шоай цІей белгалдоаккхаш ба Грознера кагирхой. Иштта тахан села городера кагирхой къахьегама десант цхьан дийнахьа Грозненски районерча боахамий кхашка болх бе яхар.

С. ШОВХАЛОВ.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка лелара кодекса дукха дІадех гІашлочунгара а. Из лелаш бола никъ — тоотуар ба, язъяь лаьрхІа йоаз статьяш я, царех цхьаьраш я водителачул дуккхагІа цун бокъонаш хилар хьахьокхаш, хІаьта воккар тІа йоах транспорта никъ бита, водитела а автобуса салоне багІачар а сийде.

Статистика тешал ду укх тІеххьарча хана наькъашка лелача гІашлой дисциплина чІоагІа во хилар. Цудухьа дІадахача шера транспорто боабаьчарех ахаш гаргга бараш гІашлой ба.

Кхы дикагІа дац из гІулакх укх шера а. Духхьал дІадахача шера автомашинаша лозаваь ткъо совгІа гІашло, царех ши саг веннав — массехк гІашло чолакх хургволаш лозаваь.

ЧІоагІа лозаяьй гІашло Р. Батулик. Цу гІулакха бехке я лозаяьр ше. ХьайоагІача автобуса тІехьашка гІолла сиха наькъа тІа едда хьатІаяьлар из. Цунна автомашина тІа ца тоха низ кхачанзар водитела.

ЧІоагІа лозайир гІашло А. Якубова, а Наькъа тІа гІолла дехьа-сехьа яла оттаяь йоацача моттиге гІолла из тІехйоалаш хиларах нийсделар из. Иштта шоай бехкагІа лозабир гІашлой А. Демиденко, Н. Рогатченко, кхыбараш.

Машинашта къаьстта дукха кІалъух бераш. Духхьал 25 июне автомашина тІатеха ши бер дийнад республике.

Водителашен даьшен бераш лора ца раарх автомашинашта кІалвахар Мусаев Іаьла, Бексултанов Мовлади, Даудбеков Къурейш, кхыдола бераш а.

Хьалха санна дукха аварещ ю «Жигули» яхача автомашиний водителаша. Статистико деча тешалах цу машинаша йоазза дуккхагІа аварещ ю «Волга» яхача машинел, кхоза дуккхагІа «Москвич» яхача машинел, 3,7-зза дуккхагІа «Запорожец» яхача машинел.

Из нийслу цар водителашта шоаш лелаеча машиний суккали динамикеи дика йовзаш ца хиларах. Масала, ший доалахьа «Жигули» яха машина йолча ГехитІа вахача Х. Абубакарова сов сиха машина лалларах хоарцайна из. Цу аварех водители цхьа пассажири велар, шин сага хала човнаш хиннай.

Аварещ яьй «Жигулей» водителаша Р. Хашгиреева, Х. Узуева, М. Довлатгереева, кхы дуккхачар а.

ДІадахача кІирагІа Нохч-ГІалгІайчен наькъашка 47 авари яьй. Цига веннав ях саг, 29 сага човнаш хиннай.

А. ЧЕБУШЕВ.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ.

Тахани кхоанеи хургда

28 июнь

В. И. ЛЕНИНА ЦІЕРАГІАРА ДВОРЕЦ. 10.00 «Искорка» яха клуб. Концерт-ховлен ловзарей. 11.00. «ЗІамига Прометей» яха Магнитогорски драматически театра спектакль. 12.00. Аттракционий городок. «Заманхо» яха бераштен кагирхоштен дола кинотеатр. 18.00. Кхалсага Дунен халкъашта юкъерча шера хетаяь «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеча советски кхалнаьха бола лоархІам» яха лекци. 19.00. Магнитогорски драматически театра «Говза езаялийтар» яха спектакль. 19.00. «9-ча пятилетка рубежаш» яха кинофильмаш.

Н. К. КРУПСКАЯЙ ЦІЕРАГІАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ 19.30. Ахканара кинолекторий. «УнахцІена хургдолаш мишта лорадергда дог» яха лекци. Тематически кино хьоккхар. 19.30. Ахканара эстрада. Кагирхой сайре. ВИА «Сигала бесса экспресс».

С. М. КИРОВА ЦІЕРАГІАРА КУЛЬТУРАИ САЛАІАРЕИ ПАРК. Дуккхача наха городa школаша арахийцараштa беш бола сакъердам. 14.00. Ловзараш ду майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 19.00. Баьццара театр. «Интер» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт. 19.00. Халхарий майда. Халхарий сайре. 19.30. Кинолекторий. Хаттарий жоп даларен сайре. Грозный селхан, тахан, кхоана. 20.30. Кинофестиваль: «Парти, ладувгІа хьай къонгий оазага».

29 июнь

В. И. ЛЕНИНА ЦІЕРАГІАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ 10.00. Аттракционий городок. 11.00. «Заманхо» яха бераштен кагирхоштен дола кинотеатр. 19.00. Советски кагирхой Дена хетаяь хьокха «Вай хьалъеза коммунизм» яха кино. Ачхой-Мартановски района къахьегамхошта гІулакх де агитбригада яхар.

Н. К. КРУПСКАЯЙ ЦІЕРАГІАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. 15.00. Йоккха зал. «Интеграл» яха ВИА концерт. 19.30. Ахканара кинолекторий. Кердача литература обзор. Іилма-популярни фильмаш. 19.30. Ахканара эстрада. Кагирхой сайре. ВИА «Сигала бесса экспресс».

С. М. КИРОВА ЦІЕРАГІАРА КУЛЬТУРАИ САЛАІАРЕИ ПАРК. Советски кагирхой Дена хетадаь дуккхача наха сакъердар. 10.00. Спортивни майда. ВолейболагІеи баскетболагІеи йола яхьаш. 14.00. Массовкашта йола майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. Баьццара театр. 18.00. Филармоне симфонически оркестра концерт. 19.00. Республика кагирхой торжественни митинг. 20.00. г. Грозне художественни коллективай концерт. Кинолекторий. 17.30. «Комсомол — Сийлахь-боккха Дай-Мехка тІом хиннача шерашка». 20.00. «Парти, ладувгІа хьай къонгий оазага» яха кинофестиваль. Халхарий майда. 19.00. Халхарий сайре. 21.00. Фейерверк.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. ІуйрийнагІа гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Абвгдейка». 10.00 — «Дай-наной, шоана». 10.30 — Босбола телевидени. «ІуйрийнагІа почта» яха музыкальни программа. 11.00 — Босбола телевидени. «Королева дІа ма ле» яха телевизиони художественни фильм. ШоллагІа серн. 12.15 — «ДоттагІал» яха номер 24-гІа дола киножурнал. 12.45 — Шоана, кхалнах (нохчий меттала). 13.15 — «Керда Гулливер» яха бераштa дола художественни фильм. 14.20 — Босбола телевидени. «Японски зарисовкаш» яха телевизиони документальни фильм. 14.30 — «Летува» яхача Литовски ССР иллейи халхарийи Паччахьалкхен халкъа ансамбла концерт. 15.40 — «УнахцІено». 16.20 — Босбола телевидени. «Саг. Лаьтта. Вселенни». 16.50 Босбола телевидени. «Илли оал Николай Кондратюка» яха фильм-концерт. 17.15 — Телевизорашка хьожарий хаттарашта жоп ду политически обозревателя Жукова. 18.00 — Советски кагирхой Денга ВЛКСМ обкома лекторски группа заведующе Хучиева выступлени (нохчий меттала). 18.10 — «Химико-технологически техникуме» яха любительски фильм. 18.25 — Киножурнал. 18.35 — Сатирически объектив. 18.45 — Босбола телевидени. «Хьайбай дунен тІа». 19.15 — Босбола телевидени. Доазол дехьарча хьаьший бІаргашца Советски Союз. 19.55 — Босбола телевидени. «13 гІанд» яха телевизиони миниатюрай театр. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Кинопанорама». Передача дІахьу РСФСР халкъа артиста Ефремовя. 23.00 — Босбола телевидени. Концерт. «Илли оал Йордана Христова». Йистедаьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

12.15 — ДикагІа дола товараш дуккхагІа. 12.45 — Юрта архитектура. 16.45 — «Тадас Блинда» яха телевизиони фильм. 1-гІа серн. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.45 — «ЗІамига баьрий» яха фильм-концерт. 19.15 — Атеистически темах. Дегагара дегага (нохчий меттала). 19.25 — «Гиша шинель тІаювха воккха саг» яха телевизиони фильм.

29 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Бераштa йола ІуйрийнагІа гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гІулакх деш ва. 12.00 — Босбола телевидени. «Музыкальни киоск» 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — «Тахан советски кагирхой Ди да». 13.45 — Босбола телевидени. «Призвание» яхача телевизиони художественни фильма премьера. 15.05 — Босбола телевидени. Концерт. 15.20 — Илланхочун Кожевников Вадима творчества оагІонаш 15.55 — Босбола телевидени. «Дунен халкъашта юкъера панорама». 16.25 — Музыкальни программа. 17.00 — Босбола телевидени. «Кинонкъбархой клуб». 18.00 — Кинопередача. 18.30 — Босбола телевидени. Советски мехка бераш. «Миллион талант» яха телевизиони документальни фильм. 19.00 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР чемпионат. Ленина цІерагІарча Центральни стадионера трансляци. 19.45 — Композитора Лученока авторски сайре. Союзий Цlен колонни залера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Композитора Лученока авторски сайре дІахо яхьар. 22.30 — СССР халкъий спартакиада. Йистедаьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.45 — «Тадас Блинда» яха телевизиони фильм. 2-гІа серн. 17.55 — Телевизиони плакат. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.30 — Музыкальни передача. 19.00 — Юртбоахама знаней экран. «Дута кхедар» яха документальни фильм.

РАДИО

28 июнь

6.30 — КПСС 25-ча съезда наькъа долхаш. Ялат чуэца комплекс болх беш я (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къона» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 14.40 — «Салтечун бІаргашца» яха Магомадова очерк (эрсий меттала). 15.05 — Юрта боахама болхлошта дола концерт (эрсий меттала). 15.40 — «Хала урхе» яхача М.-С. Плиева романацара классови къовсам яха тема». Илланхочун Ведзижева беседа (гІалгІай меттала). 16.00 — «Кавказа гуйре» яха радиожурнал. 18.30 — «Самодеятельни илланхой музыканташ» яхача циклацара передача. Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза художественни самодеятельноста доккъашхой выступлени (гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллаи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, къулбехьенгахьарча районашка делкъел тІехьагІа догІа а делхаш, ди а къувкъаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гІолла 28—33, Грозне 30—32 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура буйсанна 17—22, дийнахьа 30—35 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арздувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революци проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 4235.